

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 21.

Lördagen den 13 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Odelberg* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Upplästes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 34, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i fartyg, lag om ändring i 10 och 17 kap. handelsbalken, lag om ändring i vissa delar af utskökningslagen, lag om ändrad lydelse af 51, 90 och 117 §§ konkurslagen, lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen, lag om ändrad lydelse af 14 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming, lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden samt lag om antecknande i fartygsregistret af tvist om fartyg eller fartygslast.

Anmäldes och bordlades andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om åstadkommande af bestämmelser till motverkande af de med sjöfarten förbundna faror.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 11 innevarande månad bordlagda memorial och betänkanden nis 22—25.

Föredrogs å nyo tredje särskilda utskottets den 27 och 29 nästlidne mars bordlagda utlåtande, n:o 5, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken, *dels ock* vissa inom Riksdagen väckta motioner.

Friherre Lagerbring: Med afseende å föredragningssättet tillåter jag mig föreslå, att ifrågavarande betänkande måtte sålunda företagas till afgörande: att det punktvis föredrages; att det under 1:o upptagna lagförslaget föredrages paragrafvis och 1 § styckevis samt derefter öfvergångsstadgandet, ingressen och rubriken och slutligen utskottets hemställan; att lagtexten till 1 § i det under 1:o upptagna lagförslaget måtte uppläsas, men för de öfriga paragraferna endast derest yrkande derom göres; samt att vid föredragning af nyssnämnda 1 § diskussionen må röra sig om den kongl. propositionen, dertill hörande motioner och utskottets hemställan i dess helhet; hvarjemte jag hemställer, ej mindre att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar skulle komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana ändringar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas, än äfven att i afseende å paragrafernas nummerbeteckning utskottet må vidtaga sådana ändringar, hvartill kamrarnes beslut må gifva anledning.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

*Lagförslag
angående ersättning
för skada till följd
af olycksfall
i arbete.*

Utskottets förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete.

1 §.

Första stycket.

Herr Benedicks: Då jag är en af reservanterna mot utskottets förslag, tillåter jag mig att nu redogöra för en del af de skäl, som föranledt mig att intaga denna ståndpunkt.

För det första får jag säga, att jag icke anser den nu ifrågasatta lagen nödig. Sverige har intagit en särdeles framstående ställ-

ning med afseende å den frivilliga försäkringen. Utomlands har det varit ett skäl för införandet af lagstiftning om arbetareolycksfallsförsäkring, att den frivilliga försäkringen icke gjort några framsteg. I Belgien t. ex. voro, då sådan lagstiftning der infördes, allenast 18 procent af de industriella arbetarne försäkrade, i Italien allenast 10 procent, och i andra länder har förhållandet knappt varit bättre. Men huru förhåller det sig här i Sverige? Jag vill endast hålla mig till de siffror, som framkommit i fjor och som sedan ju torde hafva ytterligare ökat. Då voro 85 procent af de industriella arbetarne i vårt land försäkrade. Det är således påtagligt, att, då arbetarne särskildt icke visat sig missnöjda med denna försäkring, den nu ifrågasatta lagstiftningen är onödig. Den är så mycket onödigare, som på de flesta ställen åtminstone på landet arbetarnes förmåner lemnas in natura, något, som ju icke gerna kan komma i fråga, om så stora penningssummor, som det här är fråga om, skola ytterligare utbetalas. Detta är en vigtig sak, när det gäller att gå in på en alldeles ny lagstiftning.

Den ifrågavarande lagstiftningen är otvivelaktigt af socialistisk natur. Utan någon förnyad prestation från arbetarnes sida lägges en kostnad uteslutande på arbetsgifvarne. Denna kostnad är icke lätt att beräkna. Icke får man någon ledning i Kongl. Maj:ts förslag. Kongl. Maj:t har med stor försigtighet dolt allt, som förut framkommit, för att icke återföra det i minnet. I fjor talades åtminstone om, att hvart åttonde eller nionde olycksfall skulle medföra processer. Detta yttrande återfinner man icke i år. I fjor framkom från en af ledamöterna i högsta domstolen ett uttalande om att den grundsats, som vore i fråga, icke vore i öfverensstämmelse med de hittills i Sverige gällande civilrättsgrundsatser. I en så vigtig fråga som denna har man i år icke heller uppgifvit kostnaderna. Dessa beräknades i fjor uppgå till $2\frac{1}{2}$ millioner kronor. I år är det enda nya, som man får veta, att det skall blifva omkring 500 olycksfall, som skola ersättas att börja med. Jag tycker icke, att det ena står riktigt i sammanhang med det andra. När i fjor det sades, att det skulle kosta 2 à $2\frac{1}{2}$ millioner, och det heter i år, att det skall blifva blott 500 olycksfall, skulle detta förutsätta, att olycksfallen skulle ersättas med 4- à 5,000 kronor om året. Något annat har man icke att hålla sig till. Det är ungefär som med den der personen, som brukade tala om öfverdrifna historier och hade en medhjelpare, som kunde rycka honom i rocken, när han drog till med för mycket. Han talade om, att han sett en kyrka, »som var en half mil lång» — så fick han rycket i rocken — »men blott en aln bred», tillade han då. Så är det med dessa $2\frac{1}{2}$ millioner. Oaktadt de $2\frac{1}{2}$ millionerna antagligen icke komme att utgöra en tredjedel af hvad arbetsgifvarne i Sverige skulle få betala i en temligen snar framtid, ansågs det beloppet för stort. Derför säger man i år, att det är blott 500 olycksfall. Sällan får man väl se en framställning från Kongl. Maj:t, der motivering så komplett saknas som för nu ifrågasatta viktiga åtgärder. Derom bär fjorårets proposition vittne, och i år är förhållandet detsamma.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Denna lagstiftning frångår det gamla svenska ordspråket: »hjelp dig sjelf, så hjälper dig Gud!» Ty här kastas omsorgen och vården om ens egen kropps lemmar, omsorgen om ens närmaste anhöriga, hustru och barn, på andra personer. Det är väl hvars och ens pligt att i första rummet sjelf sörja för sig, men icke att öfverlemnna den omsorgen åt andra. Det är alldeles gifvet, att detta kommer att återverka precis på samma sätt, som jag i fjor hade äran anföra med afseende å förhållandena i England, hvilket lands statistik visar, att områdena kring de gamla katolska klostren, som upphäfdes för nära fyra sekler sedan, ännu i dag utgöra härdar för stor fattigdom och allmän brist på företagsamhet. Dessa menniskor hafva lefvat på allmosor från klostren, och märkligt är det att se, att den demoralisation, som åstadkommits genom dessa allmosor, kunnat bibehålla sig i flera århundraden. I Sverige hafva vi nu en annan uppfattning. Det är, som vi veta, skilnad mellan den fattigvårds-lagstiftning, vi hade förr, och den, som nu existerar. Nu är det endast de personer, som till följd af kropps- eller sinnesbeskaffenhet icke kunna underhålla sig sjelfva, som hafva rättighet till understöd. Förr var det ju deremot ett annat förhållande.

Vidare bör besinnas, att denna lag alldeles otvifvelaktigt skulle komma att följas, lika väl som en bölja följer den andra, af andra socialistiska lagstiftningar. Jag menar invaliditetsförsäkring och ålderdomsförsäkring att börja med, men det är icke blott dessa, som man kan vänta följa. Det är redan förslag å bane om sammanslutningar för försäkring mot arbetslöshet, ja, i Österrike har till och med framkommit förslag om tvångsbrandförsäkring. Hvad kan icke allt blifva föremål för dylik lagstiftning här i Sverige, i fall man en gång slår in på denna väg! Hvad kan icke då komma att fordras öfverallt! Naturligtvis är det enbart arbetsgifvarne eller de för-mögnaste, som skola bära dessa bördor. Det är så mycket farligare att någonsin göra början med denna lagstiftning, som en återgång icke finnes. Här är det icke samma förhållande som i Schweiz, hvilket land i maj månad i fjor genom allmän folkomröstning, genom det så kallade referendum, fullständigt afskaffade den af vederbörande myndigheter förut antagna lagen angående sjukdoms- och olycksfalls-försäkring. Omröstningen gälde deremot icke upphörandet af den tidigare lagstadgade ansvarspligten — den existerar därför ännu, — men efter upplysningar från Schweiz skulle den eljest otvifvel-aktigt hafva rönt samma öde, ty folket ville då icke veta af dessa försäkringar. Schweiz har likvisst näst Tyskland, tror jag, experimenterat mest med dylika lagar.

Skola vi nu icke låta oss varna af erfarenheter från främmande länder? Skola vi icke uppmärksamma, hurusom i Tyskland, det land, som började med denna lagstiftning, missnöjet är stort, naturligtvis bland arbetsgifvarne, men äfven bland arbetarne? Jag har sjelf rest omkring i Tyskland och derunder före år 1898 påträffat endast en enda person bland dem, med hvilka jag talade, som var för dylik försäkring, och den personen var dåvarande presidenten för riks-försäkringssemetet, samme person, som en motionär, herr Branting,

anfört såsom sagesman för att det råder så stor tillfredsställelse med dessa försäkringar i Tyskland. Herrarne kunna åtminstone icke kalla ett sådant intyg för opartiskt, som härrör från den person, som mest af alla varit med om att skaffa dessa försäkringar. Jag behöfver icke gå stort längre. Vi se, att de flesta länder, som följt Tysklands exempel, med undantag af Österrike, hafva för litet erfarenhet att bygga på. Österrike har antagit ett system, som med afseende å utbetalningarna skiljer sig från det tyska. Det österrikiska systemet, som haft många förespråkare, har likvisst icke lyckats bättre, än att försäkringen är i det närmaste bankrutt. Ett annat land, vårt grannland, vårt broderland, har att uppvisa årliga deficit, som ökats år från år, och meningen vore nu att täcka detta »underskud» med »overskud» från statsregleringen. Hvad särskildt Tyskland beträffar, hafva dessa socialistiska lagar der åstadkommit just den verkan, att i detta land med dess höga bildning, med dess framstående kultur, flera af de förnämsta städerna, de stora arbetarecentra Breslau, Lübeck och Hamburg, representeras uteslutande af socialister, att dessa socialister nu utgöra det näst starkaste partiet i hela tyska riksdagen och vid valen visat sig disponera öfver $\frac{1}{4}$ af de i hela landet afgifna röster. Jag tillfrågade en framstående arbetsgifvare i fjor om detta förhållande, och han sade: »Vet ni icke det? De hafva blodat tand, de fordra nu mera, mera för hvarje år, och det är socialisterna, som åtagit sig att skaffa mera.»

Huru förhåller det sig i vårt land? Hafva vi icke bevis i händerna, mina herrar, på att det redan nu förhåller sig i Sverige på samma sätt, som jag nyss beskrifvit? Bevis derpå föreligga i de motioner, som uttala ett skarpt missnöje med att endast 300 kronor skulle beviljas vid full oförmåga till arbete. Detta säges vara alldeles för litet. 450 kronor fordras, och arbetarne tycka, att *det* är blott en liten afbetalning. Ja, ensamt 300 kronor är icke mycket för en man att levfa på, i fall han icke skaffat sig några andra resurser. Men skall allt det der läggas enbart på arbetsgifvarne i de industriella yrkena, då fruktar jag, att det af alla önskade uppsvinget i industrien kommer att få starka hinder. I ett sådant fall som detta kan det vara af nytta att höra, hvad framstående män i andra länder hafva yttrat. Herrarne känna alla till Locky, fortsättaren af Macaulays »Englands historia». Han har skrifvit ett framstående verk rörande demokrati och frihet. Der yttrar han bland annat: »Såsom sir Henry Maine så sant har sagt, är det mutsystem, som man har mest att befara i en demokrati, att lagstifta bort en klass' egendom och öfverflytta den till en annan.» Vidare framhåller han sjelf: »Partisk, orättvis beskattning, införd för ändamålet att erhålla röster, är ett ondt, som i demokratiska samhällen ty värr synes komma att växa.» Nå, vi hålla nu på att demokratiseras allt hvad vi hinna. Redan i fjor antogs en lag i sådant syfte, och snart torde det väl komma att antagas en lag om utsträckt politisk rösträtt. Jag föreställer mig, att, om denna lag antages, dermed början är gjord eller rättare en fortsättning på den nu en gång beträdda stråten.

Jag har framhållit, att den omsorg, som skall atlyftas från

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.*

(Forts.)

arbetarne och påläggas arbetsgifvarne, är en stor tunga redan under de förhållanden, som existera i Tyskland, ett land, som jag väljer till exempel derför, att det har att framvisa den största utvecklingen på detta område och förhållandena der mest likna de förhållanden, som existera hos oss, då vi ju kunna antaga, att vi hafva att tillmötesgå samma utveckling i detta afseende som Tyskland. Industrien har der kommit längre, men med den fart, hvarmed industrien hitills vuxit hos oss, skola vi, om icke försäkringsväsendet får lägga en hämsko på densamma, inom få år hafva relativt taget samma massor industriella arbetare som i Tyskland, och då torde jemförelsen icke vara synnerligen haltande, om man sammanställer de olika ländernas befolkningssiffror med hvarandra. Tyskland var för några år sedan litet öfver 10 gånger så stort i invånareantal som Sverige; nu är det bortåt 11 gånger så stort. Redan vid den förstnämnda tidpunkten, år 1898, gaf Tyskland ut en siffra af 87 millioner och några hundra tusen mark. Detta, öfversatt i kronor och med iakttagande af folk-mängdsproportionen, motsvarar för oss en siffra af bortåt 8 millioner. Detta kommer icke genast — det är gifvet — men inom kort stå vi på samma punkt. Nå, denna siffra, åtta millioner, representerar, efter fyra procent, ett kapital af två hundra millioner, och det har sagts mig, att detta utgör en fjerdedel af det kapital, som anses vara nedlagdt i industriella företag i Sverige. Detta skulle väl vara en sak, som man borde betänka, innan man besluter sig för att antaga en sådan lag, som nu har framkommit. Om det vore fara å färde, om det gälde att försvara vårt land, så är jag öfvertygad, att de flesta arbetsgifvare skulle med nöje lemna detta belopp, som de skulle blifva nödtvungna att utbetala till försäkring. Förut har det gjorts reduktioner i Sverige, stora reduktioner: presterskapet har reducerats, adeln har reducerats. Ja, mina herrar, men det var för ett annat ändamål, det var för allas väl, det var för statens väl, som sådant skedde. Här är det för att gynna en klass på en annans bekostnad. Huru är det då med denna klass? Är det samma nöd, samma elände inom densamma som utomlands? Nej, det är långt ifrån förhållandet. Jag har hört många säga, att bättre arbetare-kår, mera mekaniskt anlagd, mera pålitlig än i Sverige finnes icke, och vi hafva alla sett, hvilka enorma framsteg dessa arbetare gjort. Förslaget kommer icke heller från dem, utan från agitatorer, och sedan har det gått vidare och begagnats af dem, för hvilkas syften det passar. Men arbetarne sjelfva hafva icke begärt det. Det är alltså en öfverloppsgerning, hvilken är desto större, som redan den enskilda försäkringen förut finnes i Sverige i en sådan utsträckning, som, såsom jag nyss nämnde, icke finnes i något annat af mig känt land.

Det, som jag för min del skulle kunna vara med om, det vore, att en riksförsäkringsanstalt inrättades för alla yrken, men icke blott för olycksfall i arbetet, utan för alla olycksfall. Det är klart, att för hvarje arbetare, som träffas af ett olycksfall, är det alldeles likgiltigt, om skadan härleder sig från ett olycksfall i arbetet eller i hemmet eller hvar som helst; han är lika beklagansvärd, han behöf-

ver lika mycket understöd som den, som drabbats af olycksfall i arbetet. Men dessutom skulle detta hafva den stora fördelen med sig, att dessa oupphörliga processer, som skapa ett sådant missnöje, en sådan missbelåtenhet och utgöra en sådan präktig grundval för socialismens framsteg, skulle till allra största delen skaffas ur världen. Derigenom skulle — det är jag för min del öfvertygad om — arbetsgifvarne i allt fall icke mera betungas, då nemligen man väl känner af erfarenheten om den kolossala tillväxt, som visat sig i Tyskland, att alla eller snart sagdt alla olycksfall äfven utom arbetet skaffas in under kategorien olycksfall i arbetet. Huru dessa olycksfall hafva vuxit i antal, det kan man se af de tabeller, der jag anfört siffror och äfven uträkningar, huru detta skulle ställa sig år 1940. Denna tidpunkt valdes därför, att då skulle enligt sakkunniges omdöme maximum nås i Tyskland, och således vore det af intresse att se, huru saken då skulle ställa sig. Denna uträkning, som jag icke sjelf varit i tillfälle att göra, har påståtts lida af några fel. Det må vara sant — jag vill icke bestrida det, lika litet som jag kan vidgå det, då jag icke sjelf varit i tillfälle att verkställa beräkningen; jag har likvisst icke sett några rektifierade siffror. Må man, om man så vill, taga bort icke millioner, utan tiotal, ja, hundratals millioner, siffrorna tala likväl ett tydligt språk. En sifferuppgift har tillkommit sedan i fjor, sifferuppgiften nemligen å ersatta olycksfall för år 1898. År 1892 utgjorde dessa olycksfall omkring 177,000 stycken. Dessa hade på sex år, mina herrar, stigit upp till — 487,000, noga räknadt 486,645! Der kunna herrarne se, huru alla omständigheter samverkat för att öka dessa olycksfall på ett sätt, som säkerligen icke lagstiftaren anade, när man började med dessa försäkringar. Ökningen kommer dels, såsom jag nämnde, från olycksfall, som inträffa utom arbetet, dels genom simulation. Det sista stora förslaget i Schweiz upptager till och med särskildt straff för simulation. Här finnes icke något sådant i detta lagförslag. Der var det ett utarbetadt lagförslag, som väl genomtänkts. Här har det endast varit en liten komité af herrar, som suttit vid det gröna bordet. Här har det hvarken varit arbetare eller arbetsgifvare, som med sin erfarenhet hade kunnat bidra till lösningen af denna fråga. Nu har detta arbete, det föreliggande lagförslaget, som accepterats af Kongl. Maj:t och som endast innehåller en obetydlig förändring af det förslag, som framlades i fjor, äfven accepterats af utskottet. Utskottet var färdigt med detta arbete, som dunkades igenom på en vecka. Huru mycken uppmärksamhet då har kunnat egnas åt de särskilda paragraferna, det finner man, bara man granskar dem något närmare.

Hvad § 1 angår, vill jag framhålla, att det, som utskottet i fjor hade deri intagit, nemligen att arbetsgifvarne skulle vara fria från ersättande af sådana olycksfall, som uppstått genom öfvermäktiga naturhändelser, det har i år borttagits. Således skall äfven en arbetare, som ihjelsläs af åskan — en sak, som jag ännu icke hört, att arbetsgifvaren har att befalla öfver — ersättas af arbetsgifvaren. Om en arbetare ådrager sig ett olycksfall genom brist på

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

nykterhet, genom att handla rätt i strid med gällande reglemente, så skall han hafva ersättning i allt fall. Arbetsgifvaren skall betala allt. Det är mycket lätt att skära breda remmar ur andras hud.

Går man in på § 2, så finnes der uppräknad en hel del olika slags verksamhet — det är 14 rubriker — som skall vara ersättningspliktig. Men jag har förgäfvets sökt efter den ledande principen i denna sammanställning. Icke kan det vara, att det är de farligaste yrkena, som på denna grund böra företrädesvis ifrågakomma. Ty då skulle väl sådana farliga yrken som inrikes och utrikes sjöfart hafva upptagits, omnibusdrift, dykeri- och bergningsaffärer, ångtröskning, limbanedrift; brandkårer och teatrar skulle då vara medtagna. Icke kan jag heller finna, att det med afseende å den ansvarspligt, som nu är i fråga, finnes någon sådan princip, som att man skulle hafva tagit hänsyn till arbetsgifvarens faktiska förmåga att ersätta arbetaren med de summor, som ifrågasatts. Ty då skulle väl icke »upptagning af is eller torf» vara med — jag antager, att det icke är några kapitalister, som egna sig deråt — icke heller skorstensfejareverksamhet, icke heller lastning eller lossning af varor, icke heller bergsprängning, jordschaktning, stensättning, murning, timring eller taktäckning. Nej, jag kan icke finna någon princip. Men, mina herrar, jag har tänkt efter: det är då väl icke möjligt för en regering att kunna skrifva ett lagförslag utan att hafva någon ledande princip. Det finnes verkligen den princip, som så många hafva sökt efter. Den finnes der likvisst, och det är en mycket tydlig och klar princip. Principen är *Andra Kammarens godtycke*. Andra Kammarrens godkännande, det är den princip, mina herrar, efter hvilken denna paragraf är skriven. Jag behöfver blott påpeka hvad der står i det sista stycket af denna paragraf: »i denna § afses ej verksamhet, som idkas allenast såsom binäring till jordbruk». Är det en rättvisa — i fall man vill vara rättvis, och det antager jag, att Första Kammarren vill vara — är det en rättvisa, att om en arbetare, som sysselsatts i en affär, hvilken drifves sjelfständigt utan jordbruk, kommer till en annan affär, precis likadan, men der jordbruk förekommer, så får han ersättning för olycksfall i den förstnämnda affären, men i den andra, som drifves tillsammans med jordbruk, der skall han icke få ersättning? Är det en skynt till rättvisa i detta? Huru skall denna sak uppfattas af arbetarne? Skola de icke med skäl klaga öfver de lagar, som sålunda stiftas? Hvarför skola vi då gå med på en lag, som är fotad på bristande likställighet och rättvisa?

Gå vi vidare i denna axplockning, så komma vi till § 4. Det är en paragraf, som, så liten den än är, likvisst är så principiellt origtig, som någonting kan vara. Der står det, att en krona skall utgifvas i sjukhjälp för hvarje dag. Denna krona, som man således skall gifva i ersättning, är ofta mera, än hvad som bestås minderåriga arbetare och qvinnor i dagspenning, så att derigenom kommer simulation direkt att uppmuntras, då de ju förtjena mera genom att ligga hemma och latas.

En annan omständighet, som är att taga i betraktande vid denna

paragraf, är, att ersättningen för bestående förlust af arbetsförmåga är densamma som den lifränta, som enka och barn skola få. Det bör väl vara någon skilnad mellan, å ena sidan, hvad enka och barn skola få, som icke hafva att föda en make och fader, och, å andra sidan, ersättningen till dem, som skola lefva med honom på denna summa. Härvidlag vill jag framhålla ett egendomligt förhållande, som uppkommer och som visar, huru framkonstrueradt detta rättsbegrepp — om man nu får kalla det så — är, nemligen att mördare och dråpare äro i afseende å ersättningspligt bättre ställda än arbetsgifvare enligt denna lag. Ty de äro endast skyldiga att betala hvad som tarivas och om det tarivas.

Jag vill öfverhoppa 5 §, oaktadt det kunde vara att dervid framhålla, att det är en ytterst svår sak att bestämma något sådant som hvad som utgör en nedsättning i arbetsförmåga af en tiondedel eller tio procent. Detta är ett tillägg till den godtycklighet, som förekommer i 7 §, hvilken jag vill läsa upp för herrarne. »Begravningshjälp skall utbetalas genast efter dödsfallet, sjukhjälp för hvarje kalendervecka å veckans sista dag samt lifränta för hvarje kalenderkvartal å första dagen af kvartalets sista månad», här kommer det: »utan återbetalningsskyldighet, i händelse under månaden rätten till lifräntan skulle upphöra eller sådant fall inträffa, att lifräntan icke får uppbäras.» Här har lagstiftaren ställt arbetsgifvaren utanför lagen. Om en person har att fordra ett belopp af en annan, det må vara huru litet som helst, så har han laglig rättighet att utkräfvä det. Så icke här. Det visar yttermera, hur godtyckligt man anser sig kunna behandla arbetsgifvarne, att de icke ens få åtnjuta samma skydd som rikets öfriga invånare.

Så komma vi till 10 §. Med det summariska, hastiga och glada förfaringssätt, hvarmed detta lagförslag genomgicks i utskottet, har man icke velat vänta med denna paragrafs afgörande, till dess infordrade upplysningar ankommit. Min anhållan, att utskottet skulle anskaffa alla de upplysningar, som det kunde få rörande »cassa nazionale» i Milano, bifölls af utskottet, och dessa upplysningar hafva inkommit, men — några dagar *efter* antagandet af denna paragraf. Vi hafva således icke kunnat få reda på de viktiga omständigheter, som hafva gjort, att denna »cassa nazionale», som hittills har fungerat såsom en riksförsäkringsanstalt, fastän den först på sista åren blifvit en lagstadgad sådan, utmärker sig framför alla öfriga sådana, som jag känner till, genom att hafva ett alldeles försvinnande litet antal processer. Orsaken härtill — ja, derom har utskottet icke ansett sig böra taga någon kännedom. Den riksförsäkringsanstalt, som här står omtalad och som förutsättes för lagens antagande, om den har Kongl. Maj:t knappt yttrat ett ord. Det har väl inkommit yttranden från underordnade myndigheter, men icke något vidare. Denna anstalt, som är af så stor vikt, skall enligt 26 §, der det står: »De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad denna lag innehåller, må erfordras med afseende å riksförsäkringsanstaltens verksamhet, meddelas af Konungen», undandrages från Riksdagens lagstiftning. Denna så viktiga anstalt, der så många allsidiga intressen

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

skola bevakas, öfverlemnas enbart åt Kongl. Maj:t. Skall dermed förfaras på samma lättvindiga sätt som det, hvarmed man hittills behandlat denna lagstiftning, då är jag rädd för dess framgång, och därför skulle jag motsätta mig antagandet af denna 26 §. Medel finnas ju för denna riksförsäkringsanstalt i de för arbetareförsäkringen afsatta millionerna. Men denna sak är alltför vigtig, för att man skall kunna öfverlemna lagstiftningen derom åt Kongl. Maj:t ensam, utan denna lagstiftning bör komma till stånd genom Konung och Riksdag gemensamt.

Der finnas så många omständigheter att taga i betraktande i afseende å kontrollen — behofvet af ett oafslått vakande öfver tjenstemännens sätt att sköta sig, så att icke slapphet inträder i afseende å tillbakavisandet af oberättigade anspråk, behofvet af effektiva revisioner — ja, der är en massa saker att tänka på, som jag emellertid ej vill trötta herrarne med; men allt detta visar, att Riksdagen dervidlag bör ha sitt ord med i saken.

Gå vi så vidare till 14 §, vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på de två sista styckena, som lyda så:

»Finnes uppenbart, att svaranden utan fog uppehåller saken, eller angår, när detta ej är händelsen, tvisten allenast ersättningens belopp, ege rätten, på kändens yrkande, förordna, i förra fallet att ett skäligt belopp, ej understigande hvad svaranden må hafva medgifvit, och i senare fallet att det ostridiga beloppet skall utbetalas till kändanden i afräkning på hans fordran; dylikt förordnande må af svaranden öfverklagas i samma ordning som slutligt utslag.

Har rätten föreskrifvit förskottsbetalning efter ty nu är sagdt, gånge sådant beslut i verkställighet lika som laga kraft egande dom. Slutligt utslag, hvarigenom rätten ålagt svaranden betalningsskyldighet, gånge på enahanda sätt i verkställighet, der ej rätten annorlunda förordnat.»

Hvad är detta, mina herrar, annat än ett bestämdt afsteg från hittills gällande principer inom lagstiftningen, och det endast och allenast för att gynna en särskild klass?

I § 16 förekommer följande bestämmelse:

»Yppas, sedan ersättning till skadad arbetare blifvit genom domstols eller skiljemäns slutliga beslut eller genom aftal bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, hvilka voro afgörande för ersättningens bestämmande, må inom två år från beslutets eller aftalets dag talan om jemkning i ersättningen anhängiggöras.»

Detta, mina herrar, är en bestämmelse, som kommer att direkt skapa lättingar. Jag vill anföra ett exempel från en egendom i Tyskland. Der fans anställd en trädgårdsmästare, som arbetade blott två dagar i veckan. Egaren anmodade honom att arbeta alla dagar och sade sig med nöje vilja betala ett högt pris därför, ty denne arbetare var så skicklig. Men derpå svarade han: »Jag skulle gerna gå in derpå, men jag kan icke, ty arbetar jag mera än två dagar i veckan, förlorar jag min invalidpension.» För ett sådant fall har man icke träffat några bestämmelser i denna lag; och det är påtagligt,

att härigenom många bedrägerier, underslef och simulationer komma att öfvas.

18 § är en af de egendomligaste lagparagrafer jag sett — undantaget dock den i fjor af Kongl. Maj:t föreslagna paragrafen. Det heter der:

»Försummar arbetsgifvare att vid anfordran betala lifränta, som förfallen är;

eller nedlägger enskild arbetsgifvare sin rörelse;

eller flyttar han utrikes;

eller öfvergår hans rörelse på annan i följd af dödsfall eller genom öfverlåtelse;

eller sättes hans rörelse under liquidation;

må lifräntetagare, hvilkens fordran grundar sig på skriftligt aftal eller på laga kraft egande slutligt beslut, hos öfverexekutor söka föreläggande för arbetsgifvaren eller för hans sterbhusdelegare att för lifräntan hos öfverexekutor ställa pant eller borgen efter ty i 48 § utsökningslagen sägs. Grundar sig ansökningen derpå, att arbetsgifvaren försummat att vid anfordran betala lifränta, som förfallen är, skall föreläggandet innehålla, att arbetsgifvaren befrias från skyldigheten att ställa pant eller borgen, om han inom viss af öfverexekutor bestämd tid, minst en och högst två veckor från föreläggandets delgifning, visar, att den förfallna lifräntan jemte laga ränta derå och ersättning för kostnader till belopp, som af öfverexekutor i föreläggandet utsättes, blifvit gulden.»

Nu står det sedan:

»Ställes ej säkerhet inom förelagd tid, skall öfverexekutor ålägga gäldenären att utgifva sammanlagda beloppet af lifräntans kapitalvärde den dag, då betalning sker, och af den lifränta, som belöper på tiden intill nämnda dag, jemte laga ränta å den del deraf, som enligt 7 § må före samma dag förfalla till betalning. Hvad gäldenären förpligtats utgifva låte öfverexekutor ofördröjligen uttaga.»

Detta är bestämmelser, som komma att på det allra skarpaste inverka på det industriella lifvet i Sverige. Det heter: »nedlägger enskild arbetsgifvare sin rörelse eller flyttar han utrikes —.» Ja, när flyttar han utrikes? Arbetarne kunna ju påstå, att han flyttar utrikes, om han gör en tillfällig utrikes resa; och då får han föreläggande att ställa pant eller borgen. Öfvergår hans rörelse på annan i följd af dödsfall, får det ej gå som hitills, att hans förpligtelser öfvertagas af sonen eller slägtingen, som får affären — nej, då skola dessa belopp ut.

Men särskildt vill jag påpeka, att om genom en eller annan tillfällighet arbetsgifvaren icke är i stånd att på dagen uttaga de penningar, som behövas för guldande af en lifränta, blir han utsatt för att nödgas ställa pant eller borgen. Han må vara i de bästa omständigheter, ha sin egendom skuldfri och ointecknad, så har han väl ofta ingen annan pant att ställa än en inteckning i sin egendom. Jag vill då fråga eder, mina herrar: huru skall det vara möjligt att göra detta inom åtta dagar? På många ställen i landet går det icke på mindre än ett tredjedels år.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Ställes nu icke denna säkerhet inom förelagd tid, skall öfver-
exekutor ofördröjligen uttaga beloppet, det vill säga genom utmät-
ning. Detta är en bestämmelse, som för de svenska arbetsgifvarne
blir så mycket tyngre, som det icke är småsummor, det här gäller.

Enligt de upplysningar, den af regeringen anlitade sakkunnige,
professor Lindstedt, i fjor lemnade utskottet, utgör lifräntans kapital-
värde för en femtonåring 6,603 kronor, och ännu vid 40 års ålder —
en ålder, som är högre än arbetarnes medelålder — utgör det 5,199
kronor. Dessa belopp, mina herrar, skall arbetsgifvaren betala ut.

Hvad slutligen angår 21 §, innehåller den bestämmelse, att aftal
om ersättning, som ingåtts före olycksfallet, må vara utan verkan;
det vill med andra ord säga, arbetaren sättes under sådant för-
mynderskap, att han icke får fritt aftala med arbetsgifvaren i hvad
honom sjelf rör. Derigenom kommer man att göra en bestämd
och stor orättvisa mot sådana arbetare, som äro gifta, och mot de
sjuka, lytta eller lama, med ett ord sådana, för hvilka risken är
större än för andra. Det är då klart, att denna paragraf kommer
att bestämdt inverka ogynnsamt på ingåendet af giftermål. Således,
en minskad äktenskapsfrekvens, ett hämmande af folkökningen och
en ökning af prostitutionen, det blir följden, om denna paragraf
antages — icke eljest.

Det har af motståndare till mina åsigter uppgifvits, att jag
någon gång skulle hafva yttrat, att denna lag i sin helhet skulle
ha en sådan verkan. Det har jag *aldrig* yttrat — hvarken skrift-
ligen i min reservation eller muntligen. Men det är på samma sätt
här som eljest, att man emot mina åsigter använder uppgifter eller
yttranden, som tillskrifvas mig, men som äro origtiga, icke citerats
ordagrant — jag tänker här särskildt på motståndare i Andra Kam-
maren. Den talare, som i fjor inledde debatten i denna kammare
och talade om att »sätta knifven på strupen» på Första Kammaren,
påstod, att jag skulle ha yttrat, att den föreslagna lagen vore socia-
listisk, därför att det gälde tvångsförsäkring. Jag yttrade icke annat
i fjor än i år; jag sade, att socialismen i lagen ligger icke i tvångs-
försäkringen, utan deri, att en klass åläggas att bereda en annan
förmåner.

Det talas här om behovet af utvidgad rösträtt. Jemför detta
tal med det föreliggande lagförslaget, mina herrar! Denna lag är
ju från början till slut icke annat än ett förmynderskap öfver
arbetaren; han säges icke kunna sköta sig sjelf, utan en särskild
lag måste stiftas därför, han får icke uppgöra aftal med arbets-
gifvaren utan särskildt godkännande af riksförsäkringsanstalten. Det
är då egendomligt att, samtidigt med att denna lag föreslås till
antagande, höra talet om allmän rösträtt. I denna lag säger man
tydligt ut, att arbetaren förstår icke att sköta sina egna affärer
och att lagen därför behöfves; i det andra fallet säger man, att
arbetaren är skapad att sköta land och rike och att vi därför skola
ha utsträckt rösträtt. Om det ena står ihop med det andra, så
förstår åtminstone jag icke saken.

Det är därför, herr grefve och talman, som jag tillåter mig

yrka, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande proposition och utskottets i ämnet afgifna förslag äfvensom samtliga i ämnet väckta motioner, måtte uttala sin anslutning till principen om en riksförsäkringsanstalt för frivillig försäkring.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman! Mina herrar! Då den föregående talaren klagat öfver att det nu framlagda förslaget icke skulle vara föregånget af tillräckligt noggranna och vidlyftiga undersökningar, tyckes han förgäta, att förslaget framläggande föregåtts af två komitéer, den ena mycket stor, den andra något mindre, inkallande till departementet af sakkunnige för samarbete, och sex särskilda utskott, sammansatta af arbetare och arbetsgifvare; och jag vill då verkligen fråga, när någonsin för Riksdagen framlagts en lag med så vidlyftiga förarbeten — jag tror, att man får söka efter något liknande.

Då vidare den föregående talaren anmärkte, att detta förslag icke skulle hvilat på riktig grund eller på någon grund alls, så förbissåg han, att Kongl. Maj:t redan i början af det förslag, som förelades fjorårets Riksdag, och hvilket förslag nu i något förändrad form å nyo öfverlemnats till Riksdagens pröfning, uttalar, att denna lagstiftning hvilat på principen, att inom vissa näringar, hvilkas utövande är förenadt med större fara, näringen bör lemna ersättning åt den arbetare, som deri lider skada. Det är på den principen, lagen hvilat; det är derifrån, den utgått.

Då talaren emot denna princip anmärkte, att en ledamot af högsta domstolen skulle mot densamma hafva invändt, att den icke stode i öfverensstämmelse med hittills allmänt vedertagna rättsgrundsatser, glömde han att upplysa kammaren om hvad denne ledamot vidare yttrade, nemligen:

»Häraf läser emellertid icke med nödvändighet följa, att densamma i och för sig och principiellt saknar berättigande, äfven ur enbart juridisk synpunkt betraktadt, och för min del anser jag det på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida icke arbetsgifvares ansvarighet för olycksfall, som af arbetet härledas, bör, ej blott i förhållande till hans egna arbetare, utan äfven gent emot tredje man, utsträcka längre, än enligt rättspraxis hittills skett.»

I öfrigt torde det, hvad angår det berättigade i den princip, från hvilken lagförslaget utgår, icke vara behöfligt eller ens lämpligt att här upprepa hvad som utförligt, tydligt och lättfattligt framhölls af en kompetent talare å stockholmsbänken, då denna fråga i fjor förelåg till behandling. Man synes mig därför med rätta kunna utgå derifrån, att från juridisk synpunkt icke kunna riktas några befogade anmärkningar mot den princip, hvarå förslaget är bygd, och hvilken dessutom redan blifvit af Riksdagen godkänd i fråga om en näring, som spelar en högst väsentlig rol för vårt näringslif, nemligen jernvägsdriften. Har den der kunnat användas utan gensägelse, synes man mig icke från juridisk synpunkt kunna bestrida dess läggande till grund för en fortsatt lagstiftning i ämnet.

Den ärade talaren påstod vidare, att den föreslagna lagen skulle

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

kasta hela tungan af skadeersättningen på arbetsgifvaren. Detta är dock icke öfverensstämmande med förslaget innehåll, ty enligt förslaget fördelas ersättningsskyldigheten på arbetaren och arbetsgifvaren. Arbetsgifvaren får sin anpart deraf, men arbetaren likaså. Till bevis härför vill jag endast erinra derom, att först är stadgad en karenstid af 60 dagar från olycksfallet, derunder från arbetsgifvaren ingen ersättning utgår till arbetaren, och vidare att förslaget icke likställer skadeersättningen med arbetslönen, utan begränsar densamma till visst belopp, öfverlemnande åt arbetaren sjelf att söka bereda sig ersättning utöfver det belopp, arbetsgifvaren är skyldig lemna honom, dervid lagen emellertid bereder honom den hjälp, att han äfven sjelf kan försäkra sig mot olycksfall i riksförsäkringsanstalten. Slutligen innehåller förslaget den bestämmelsen, att en fortvarande minskning af arbetsförmågan med mindre än en tiondedel icke berättigar till ersättning. Allt detta visar, att förslaget delar ersättningsskyldigheten mellan arbetaren och arbetsgifvaren.

Den föregående ärade talaren har sagt, att enligt hans uppfattning allt för stor anpart af denna skadeersättning lagts å arbetsgifvaren; från motsatta sidan påstås lika ifrigt, att denna anpart är för liten. Det kongl. förslaget synes i detta fall intaga en medelväg, som icke bör röna ogillande af Första Kammaren.

Jag kan icke heller finna något fog för talarens anmärkning, att förslaget skulle gå ut på ett öfvergiftande af principen: »hjälp dig sjelf», och kasta omsorgen för arbetaren sjelf och hans öfverlevande å en annan. Den ersättning, han vid olycksfall uppbär af arbetsgifvaren, är så måttligt tilltagen, att den allt för väl bör mana honom att äfven sjelf försäkra sig för att kunna bereda sig något bättre ställning, än hvad den stadgade lifräntan bjuder honom; ty jag tror icke, att i våra dagar en familj kan föra ett så bekvämt och lätjefullt lif på 300 kronor, att möjligheten af en dylik ersättning skulle neutralisera arbetarens intresse för egen framtid.

Under ärendets föregående behandling har, för att visa, att förslaget icke kan anses ålägga industrien bördor, som den ej kan bära, uppgjorts beräkningar, enligt hvilka på åtskilliga grunder de ungefärliga kostnaderna beräknats uppgå till högst 2,500,000 kronor; och en enligt samma grunder upprättad tabell, bilagd Kongl. Maj:ts proposition till denna Riksdag, visar, att premierna skulle i medeltal uppgå till 8—9 kronor för manlig och omkring 2 kronor för qvinlig försäkringstagare. Den föregående talaren har nu trots sig finna en motsägelse mellan dessa beräkningar och en annan uppgift i den kongl. propositionen, der nemligen chefen för civildepartementet yttrat: »Lika med de tillkallade sakkunnige anser jag emellertid sannolikt, att antalet försäkrade under den första tiden kommer att uppgå till högst omkring 100,000 arbetare och att man för samma tid kan antaga omkring 500 skaderegleringsfall årligen.»

Men talaren har alldeles förbisett, att detta är uppgifvet i fråga om antalet arbetare, hvilka skola blifva försäkrade i riksförsäkringsanstalten. Chefen för civildepartementet har antagit, att dessa skulle

uppgå till 100,000; men detta står icke i strid med beräkningen af alla de ersättningsberättigade arbetarne till 300,000, hvilket, efter omkring åtta kronor för hvarje, ger en försäkringskostnad af 2,500,000 kronor. Och hvad angår det, att i Kongl. Maj:ts proposition i år skulle vara *doldt* något af hvad som sagts föregående år, tror jag, att man kan vara berättigad ställa det anspråket på personer, som äro intresserade af frågan, att de icke blott läsa årets kongl. proposition, utan äfven jemföra den med fjorårets och med hvad då i ämnet förekom.

Jag vågar således påstå, att den utredning, som hittills åstadkommits, och de beräkningar, som gjorts, icke endast på ett sätt, utan jemväl på ett annat, och i båda fallen gifvit samma resultat, nemligen att den årliga kostnaden kunde uppskattas till högst 2,500,000 kronor — att, säger jag, dessa beräkningar kunna anses så riktiga, som på förhand gjorda beräkningar gerna kunna vara.

Ingen kan naturligtvis på förhand göra en beräkning så, att han kan garantera dess resultat vara korrekt, utan man får här som i andra fall nöja sig med att beräkningarne ha så hög grad af sannolikhet, att de efter vanligt bedömande kunna läggas till grund för ett företag.

Är jag således berättigad att utgå derifrån, att kostnaderna för industrien blifva 2,500,000 kronor årligen, torde uppmärksamheten emellertid böra fästas derå, att då jag vill uppskatta lagens tunga för industrien, bör från detta belopp afdragas de kostnader för arbetareförsäkring, som redan nu gäldas af arbetsgifvarne och som ej torde vara obetydliga; ty det är så långt ifrån, att arbetarne äro likgiltiga för olycksfallsförsäkringen, att tvärtom — om man får sätta tillit till de uppgifter, man ser i pressen — det vid strejker och förlikningar mellan arbetare och arbetsgifvare ofta spelar en rol, att arbetsgifvaren åtager sig att försäkra arbetarne till visst belopp.

Den föregående talaren har nu anmärkt, att förhållandena här i landet vore så fördelaktiga, att 85 procent af arbetarne redan vore försäkrade och blott 15 procent återstode oförsäkrade; och deraf ville han draga den slutsatsen, att någon lagstiftning i ämnet icke här behöfdes. Deremot vill jag erinra om hvad en arbetsgifvare i fjor yttrade i denna kammare, att lagen särskildt behöfves för dessa 15 procent, hvilkas arbetsgifvare icke akta skäligen att visa samma omsorg som det öfvervägande flertalet arbetsgifvare. Detta är det rätta sättet att se saken; och just af det angifna förhållandet lär man kunna draga den slutsatsen, att lagen kan antagas utan någon olägenhet för industrien.

Den ärade talaren yttrade farhåga för att kammaren genom antagande af denna lag skulle gifva på hand, att den vore med om hvilken som helst socialistisk lag, som komme fram. Jag tror det emellertid vara alldeles origtigt att säga, att kammaren genom ett bifall till detta förslag, som framkommit efter 17 års arbete och hvars anstrykning af socialism icke synes mig vidare stor, skulle gifva ett prejudikat, på grund hvaraf den blefvo skyldig bifalla en lag af

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

socialistiskt innehåll. Kammaren har ju sin pröfningsrätt behållen för hvarje särskildt fall.

Det torde icke kunna begäras, att jag skall följa den föregående talaren i hans kritik af de olika lagparagraferna; de paragrafer, hvilkas ändrande ifrågasätts, komma ju sedan att särskildt diskuteras. Blott i fråga om en paragraf ber jag att få bemöta den föregående talaren. Han sade nemligen, att då 26 § innehåller, att »de närmare föreskrifter, som, utöfver hvad denna lag innehåller, må erfordras med afseende å riks försäkringsanstaltens verksamhet, meddelas af Konungen», så innebär detta, att Riksdagen skulle öfverlemna sin beslutanderätt i en lagfråga till Kongl. Maj:t. Jag vill då påpeka, att den näst föregående paragrafen, 25 §, innehåller följande bestämmelse: »Afgifterna för försäkring af arbetare i riks försäkringsanstalten skola bestämmas till de belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under hvilka det bedrifves, efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderliga för betäckande af de risker, som försäkringen afser.» Dermed hafva i lagen gifvits de bestämmelser angående grunden för riks försäkringsanstaltens verksamhet, som kunna i lag gifvas; ty icke kan man väl föreställa sig — deri skola, tror jag, alla, som ha någon kännedom om försäkringsverksamhet, gifva mig rätt — att dessa försäkringstekniska grunder skulle kunna i detalj fastslås genom lag. Der får erfarenheten föranleda jemknin-gar efter för handen varande förhållanden; i det afseendet måste riks försäkringsanstalten handla som andra försäkringsanstalter.

Grunderna för anstaltens verksamhet och grunderna för bestämmandet af de premier, som skola utkrävas, äro emellertid fullt tydligt angifna i 25 § och kunna icke i praktiken tillämpas på annat sätt, än att anstalten med ledning af den erfarenheten, som vinnes, får i detalj bestämma premierna. Ur denna synpunkt synes mig således icke finnas något skäl att förkasta lagen.

Hvad angår de exempel, som talaren anförde för att ådagalägga befogenheten af sina farhågor, så voro de exempel icke på behofvet af särskilda lagbestämmelser för premieberäkningen, utan på behofvet af sådana bestämmelser, som tillhölle anstaltens tjänstemän att göra sin skyldighet. Men i det afseendet ha vi redan lagar; de personer, som skola handhafva riks försäkringsanstalten, hemfalla under 25 kap. strafflagen, om de visa försumlighet eller begå annat tjenstefel. Der finnes påföljden stadgad. Hvad behöfves sedan? En ordentlig tillsyn; men tillsynsmyndigheter finnas ju redan, som äro berättigade att kontrollera och vid behof låta anställa åtal. Dessutom torde väl Kongl. Maj:t komma att i administrativ väg vidtaga de åtgärder, som omständigheterna kunna kräffa. Hvad den ärade talaren anför, synes således icke lemna något som helst stöd för antagande af vidsträcktare bestämmelser i fråga om premiesatserna, än som gifvits i den näst föregående paragrafen.

Då nu detta ärende så länge varit föremål för Riksdagens behandling; då inom Riksdagen, att döma af de uttalanden, som framkommit, det finnes en verklig önskan att få detta lagstifningsärende

ändtligen bragt till afslutning; då i det nu framlagda förslaget den hänsyn har tagits till de anmärkningar, som särskildt i denna kammare föregående år framställes mot antagligheten af det då föreliggande förslaget, att i 21 § intagits bestämda föreskrifter derom, att de stora arbetsgifvare, hvilka önska att på annat sätt än genom försäkring i riks-försäkringsanstalten ordna ansvaret för sina arbetare, hafva rätt att, derest de vidtagna anordningarna pröfvas vara fullt tillräckliga för ändamålet, erhålla befrielse från skyldigheten att försäkra sina arbetare; och då derigenom, enligt mitt förmenande, den anmärkningen förfaller, som af den föregående talaren framställes derom, att man icke skulle vara berättigad att taga hänsyn till förhållandena på landet, der ersättningen till skadade arbetare ofta utgår in natura: så synes mig under sådana förhållanden Första Kammaren böra godkänna det nu framlagda förslaget, till hvilket jag vördsamt ber att få yrka bifall.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Herr Lundberg: Herr grefve och talman, mina herrar! Då jag i motsats till den förste ärade talaren ansluter mig till dem, som förorda en lagstiftning i det förevarande ämnet, gör jag det ensamt på den grunden, att jag anser gällande rättsuppfattning fordra, att en arbetsgifvare håller den sin arbetare skadeslös, som oförskyldt drabbas af ett olycksfall i arbetet. Men då jag sålunda i princip godkänner arbetsgifvarens skyldighet att ersätta skada för olycksfall i arbetet, fordrar jag af lagen, att den ensamt tager hänsyn till förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, att den söker ordna skadeersättningarna på det för arbetsgifvare och arbetare lämpligaste och bästa sättet samt att socialpolitiska hänsyn eller hänsyn till den allmänna fattigvården härvid icke måtte blifva bestämmande.

Med afseende uteslutande å förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare anser jag fortfarande det i Danmark antagna systemet för olycksfallsersättning ega gifna och bestämda företräden framför förevarande lagförslag. Jag skall icke trötta herrarne med att upp-
repa de skäl, jag härför anfört i min motion. Hufvudsumman af desamma är, att, då denna skadeersättning utbetalas med visst kapital i stället för lifränta, såväl arbetsgifvarnes som arbetarnes ömsesidiga intressen derigenom bäst tillgodoses; att en mängd i detta lagförslag förekommande detaljbestämmelser, som äro egnade att väcka missnöje och obehag, blifva helt och hållet obehöfliga; samt att det goda förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare bättre uppehålls genom att öfverlemna reglerandet af skadestånd åt en särskild nämnd än genom att öfverlemna åt domstolarne att döma i uppkommande tvister om skadestånden.

Till dessa skäl vill jag nu lägga två nya af mera praktisk natur.

I skrifvelse den 11 maj 1884 har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån åtgärder kunde finnas lämpliga för beredande af ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer. Om förevarande lagförslag blir lag, så är det alldeles säkert, att den lagen kommer omedelbart att följas af för-

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

slag om lag angående ålderdomsförsäkring. Principen om lifränta är då fastslagen, och riksförsäkringsanstalten finnes redan till. Ett godt stycke arbete är dermed undangjordt för införande af ålderdomsförsäkring. För min del anser jag dock en lag om ålderdomsförsäkring både vara obehöflig och blifva till olycka för vårt land. Den är obehöflig, ty en hvar arbetare med stål i viljan och kraftiga muskler kan skaffa sig en sorgfri ålderdom; den blefve olycklig, ty den skulle göra våra arbetare till ett dådlöst och svagt slägte. Derför kan jag för min del icke vara med om att genom antagande af detta lagförslag bereda väg för en lag om ålderdomsförsäkring.

Det är ju möjligt, att det af mig förordade danska systemet för olycksfallersättningens utgående skulle komma, om det antoges, att visa sig olämpligt. Men det vore i sådant fall ofantligt lätt att öfvergå till det tyska systemet, som ligger till grund för det föreliggande lagförslaget, ty alla vid den tiden inträffade olycksfall vore redan slutligt reglerade. Men antager man detta lagförslag, hvilket efter min tro kommer att visa sig mycket otillfredsställande, blir det nästan omöjligt att öfvergå till det danska systemet. Ty de inträffade olycksfallen vore då ännu icke slutligt reglerade, lifräntorna skulle fortfarande utgå och riksförsäkringsanstalten med dess stora kapitalbildning funnes redan till. Då man har att välja mellan två system, bör man välja det, från hvilket man kan med lätthet öfvergå till det andra, och icke tvärtom.

Oafsedt de principiella betänkligheter jag sålunda har mot förevarande lagförslag, finnas i detsamma en mängd detaljbestämmelser, som, åtminstone tillsammans, göra det för mig mycket svårt att antaga förslaget. Jag vill här uppehålla mig endast vid en bestämmelse, hvilken synes mig utgöra en kardinalpunkt, nemligen att de yrken, hvilka drifvas endast såsom binäring till jordbruket, icke i lagen afses. Det förefaller mig motbjudande och orättvist, att af arbetsgifvare, som idka samma yrke under fullkomligt lika förhållanden, den ene skall vara skyldig att ersätta sina arbetare vid inträffande olycksfall, under det att den andre skall vara befriad från denna skyldighet, och att af arbetare, som arbeta i precis samma yrke under fullständigt likartade förhållanden, några skola komma i åtnjutande af det skydd, som lagen afser att tillförsäkra dem, men andra vara beröfvade samma skydd.

Då jag icke vågar hoppas, att de detaljanmärkingar, som jag har mot lagförslaget, skola kunna vinna något gehör, och då jag för min del anser det vara af mindre vigt, att en lag i ämnet snart kommer till stånd, än att saken från början blir väl ordnad, så hemställer jag, herr grefve och talman, om afslag å den nu föredragna punkten samt om bifall till min i ämnet väckta motion.

Friherre Lagerbring: Herr grefve och talman! Den förste ärade talaren gick till anfall mot detta förslag med mycken skärpa och — jag skulle kunna tillägga — med den segervisshet, som endast minnet af forna framgångar kan skänka. Han framställde bland annat några anmärkingar mot det sätt, hvarpå utskottet utfört sitt

arbete. Då jag haft den äran att vara utskottets ordförande, anser jag mig böra med några ord bemöta dessa anmärkningar.

Han behagade säga, att utskottet hade, såsom han uttryckte sig, »*dunkat igenom*» förslaget på åtta dagar. Förhållandet är, att utskottet konstituerade sig, om jag minnes rätt, den 14 februari och hade sitt arbete färdigt sista dagarne af mars, d. v. s. efter en tid af sex veckor. Man började på vanligt sätt med att provisoriskt behandla förslaget och endast fatta provisoriska beslut. Den ärade talaren gjorde då allt hvad på honom berodde för att arbetet skulle gå så långsamt som möjligt. När vi sedan kommo till de definitiva beslutens fattande, var den ärade talaren bortrest; han var icke närvarande vid ett enda af dessa sammanträden. Möjligen hade detta ett visst inflytande på att arbetet då gick något raskare.

Han anmärkte vidare, att man icke hade afväktat några handlingar, som han önskat infordra rörande en kassa i Milano. Förhållandet är det, att man på förslag af den ärade talaren vände sig till regeringen med en anhållan om att få in dessa handlingar. Men herr Benedicks hade då så litet reda på denna kassa, att man icke ens kunde få veta dess rätta namn. Efter en tid kom ett meddelade från Sveriges minister i Rom, att det vållat honom stort besvär att få reda på denna kassa, enär namnet icke var rätt uppgifvet. Eljest skulle det hafva gått ofantligt mycket fortare. Emellertid kommo nu dessa handlingar först sedan utskottet fattat definitiva beslut och var redo att afgifva sitt betänkande. Att då börja att studera dessa handlingar och sålunda ytterligare uppehålla saken, ansågs icke vara lämpligt, så mycket mindre som de flesta af akterna voro affattade på italienska och det icke ingår bland fordringarna på dem, som inväljas i Riksdagens utskott, att de skola vara hemmastadda i det språket. Detta såsom svar på anmärkningarna mot utskottet; jag öfvergår nu till sjelfva lagförslaget.

Det kan ju måhända vara förenadt med en del svårigheter att försvara ett lagförslag, som blifvit utsatt för så många och så skiftande anmärkningar som detta. Den ene finner grunden otillfredsställande; den andre kan möjligen vara med om grunden, men gillar icke vissa detaljbestämmelser. En finner förslaget vara allt för omfattande; en annan anser det alldeles för begränsadt. Somliga mena, att arbetsgifvarens skyldigheter äro alldeles för stora; andra, att arbetarnes förmåner äro alldeles för små; och så vidare på samma sätt. Det har formligen haglat anmärkningar öfver detta förslag, som dock enligt min mening utgör ett ganska beaktansvärdt försök att ändtligen lösa denna fråga, som nu sex gånger i en eller annan form bragts under svenska Riksdagens pröfning. Om man för öfrigt närmare granskar de i år framkomna anmärkningarna, skall man finna, att de på det hela taget äro desamma, som förilidet år framställdes mot det då föreliggande förslaget. Dessa anmärkningar hafva således onekligen tillvuxit i ålder, men lyckligtvis icke i motsvarande grad i styrka. Jag anser tvärtom, att just den omständigheten, att dessa anmärkningar utgå från nästan diametralt motsatta synpunkter, verkar derhän, att man kanske får anse detta förslag just

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

vara det enda, om hvilket majoriteten inom Riksdagens kamrar nu kan förena sig.

Hvad först beträffar sjelfva grunden för förslaget, ersättningspligten, har det talats mycket om att denna borde utbytas mot försäkringspligt. Ja, med den erinran, att man svårligen kan komma till försäkringspligt, om man icke först fastställer ersättningspligt, då försäkring naturligtvis endast är ett bland de många sätten att fullgöra ersättningspligten — jag ber att i det afseendet få hänvisa till 21 §, der andra sätt omtalas — med denna erinran, säger jag, skall jag gerna medgifva, att den obligatoriska försäkringen bättre tryggar arbetarens rätt att utfå hvad honom tillerkänns i detta lagförslag, än hvad fallet är med ersättningspligten, som icke medför större trygghet, än hvad arbetsgifvarens egna tillgångar erbjuda. Men jag föreställer mig i alla fall, att just den grund, på hvilken detta förslag är bygd — ersättningspligt med försäkringsrätt, icke försäkringspligt — är den under nuvarande förhållanden kanske mest acceptabla. Den grunden gör förslaget, särskildt ur arbetsgifvarens synpunkt, mera elastiskt, om jag så får säga. Ty till den, som ropar på försäkringspligt, svarar man: det finnes försäkring enligt detta förslag; det finnes tillfälle till försäkring i riksförsäkringsanstalten, och då försäkringen, praktiskt sedt, medför stora fördelar, är det mer än sannolikt, att densamma efter någon tid kommer att blifva det normala. Till den arbetsgifvare åter, som säger: jag har så väl sörgdt för mina arbetare; bland dem förekommer sannolikt icke något olycksfall; erläggandet af försäkringspremier innebär under sådana förhållanden för mig en öfverflödigt tunga — till honom säger man: Ni behöfver icke försäkra; Ni har rätt att stå risken sjelf. Jag tror därför, att det steg, som detta förslag innebär, är mera varsam, än om man skulle direkt öfvergå till försäkringspligten. Och äfven om det skulle inträffa, att efter denna lags antagande någon arbetare skulle i ett eller annat fall icke utfå sin rätt, så är ju detta visserligen beklagligt, men det är väl sannolikt, att i de allra flesta fall lagförslaget dock skall medföra ordnade förhållanden på detta område, och dermed är ju icke så litet vunnet.

Hvad man för öfrigt enligt min uppfattning förnämligast vinner genom detta förslags antagande, det är dock det, att derigenom blir i lag stadgad skyldighet för svensk arbetsgifvare — på sätt som skett för arbetsgifvare i öfriga civiliserade länder — att ersätta den arbetare, som råkat ut för olycksfall i arbete. Eller, med andra ord, i lag blir såsom en *juridisk pligt* stadgad hvad som redan nu nästan alla arbetsgifvare erkänna vara deras *moraliska skyldighet*. Under sådana förhållanden anser jag, att man med denna vinst i utsigt kan något pruta af på fordringarna på en ideallag. Ty en sådan är för visso icke den, som innehålles i detta förslag. Mot densamma kan man göra många detaljanmärkingar. Men en ideallag blir nog heller aldrig skriven på detta område, och svårligen heller på något annat område, af menniskohand.

Om jag sålunda också erkänner, att åtskilliga anmärkingar kunna göras mot förslaget, vill jag därför icke godtaga alla. Jag

borde därför här upptaga till bemötande en del af de anmärkningar, som framställts af den förste ärade talaren nu i hans anförande äfvensom förut i den af honom afgifna reservationen. Men som jag icke vill upptaga kammarens tid för länge, skall jag blott be att i förbigående få påpeka ett par små oegentligheter, som förekomma i reservationen, hvilken ju möjligen äfven innehåller mycket beaktansvärda saker.

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Först säger den ärade reservanten, att förslaget icke hvilat på sunda juridiska principer. Detta är ju redan vederlagdt. Det förvånar mig emellertid, att ett sådant yttrande kunnat framkomma rörande ett lagförslag, som dock granskats af högsta domstolen, behandlats och framlagts af chefen för justitiedepartementet samt granskats af två utskott, bland hvilkas medlemmar funnits åtskilliga jurister. Under hela denna behandling har icke någon sådan anmärkning framkommit. Förslaget hvilat för öfrigt på ungefär samma principer som lagstiftningen i öfriga länder. Den ärade reservanten kan ju göra anspråk på att vara auktoritet på åtskilliga områden; men är det fråga om att välja mellan herr Benedicks och högsta domstolen såsom *juridisk* auktoritet, så känner jag åtminstone en viss benägenhet att föredraga högsta domstolen.

Den ärade reservanten säger vidare, att lagförslaget hvilat på en socialistisk åskådning. Det påståendet kan jag verkligen icke riktigt förstå. Jag vet icke hvad den ärade reservanten menar med socialism. Jag har lärt mig, att det egentligen betyder en lära, som bjuder, att man skall öfverflytta produktionsmedlen från den enskilde till staten, så att derigenom den enskilde arbetsgifvaren skulle försvinna. Men här är visst icke meningen, att den enskilde arbetsgifvaren skall försvinna. Tvärtom är hela lagförslaget bygd på att de enskilde arbetsgifvarne finnas kvar, ty det är på dem ersättningskyldighet blir lagd. Det finnes en enda bestämmelse, som har en socialistisk anstrykning, och det är bestämmelsen om riks försäkringsanstalten, som skall drivas delvis med statens medel. Men här har det märkvärdiga inträffat, att detta är det enda, som den ärade reservanten tillstyrkt. Det förefaller sålunda, som om han vore just den argaste socialisten af oss alla.

Hvad herr Benedicks föreslagit om en riks försäkringsanstalt kan jag emellertid icke vara med om, ty en sådan anstalt sammanhänger egentligen med obligatorisk försäkring. Den kan försvaras i sammanhang med ett sådant lagförslag som detta, hvilket inför ersättningspligt och derigenom torde verka derhän, att försäkring ofta skall i praktiken förekomma. Men om i ett land hvarken finnes obligatorisk försäkring eller ersättningspligt, förstår jag verkligen icke, hvilken uppgift en dylik anstalt skulle der fylla. Den kunde då knappast hafva någon annan uppgift än att konkurrera med de enskilda försäkringsbolagen, och detta kan väl egentligen icke anses vara något statsändamål. Då kunde man med lika stort skäl föreslå, att staten anlade jernbruk och trämassefabriker för att konkurrera med enskilda fabrikanter och brukspatroner. Nej, skall en riks försäkringsanstalt införas, måste först i lag stadgas antingen obligatorisk försäkring

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

eller en sådan ersättningspligt, som det föreliggande förslaget innebär.

Hvad nu beträffar den andra reservationen — den andra hufvudreservationen, om jag så får säga — nemligen herr Lundbergs, så vill jag gerna erkänna, liksom utskottet förut gjort, att man kan lösa frågan på den grund, som i denna reservation angifvits. Så har ju också redan skett i ett af våra grannländer. Men denna grund är ju ganska opröfvad; lagstiftningen i Danmark är icke gammal, och åsigtorna om dess förträfflighet äro för närvarande ganska delade. Jag tror för öfrigt, att det är mycket olyckligt, att alltid ett nytt förslag framkommer, när ett annat sådant föreligger till afgörande. När ett svenskt förslag är framlagdt, vill man hafva ett danskt; kommer ett sådant, begär man ett franskt; och skulle ett franskt förslag föreligga, önskade man tilläfventyrs att få ett engelskt. I alla händelser är det ju icke någon svårighet att öfvergå från detta förslag till grunden för den danska lagen, om efter några år sådant skulle finnas lämpligt. Skilnaden är egentligen den, att enligt den danska lagen utbetalas ett kapital, under det att här ifrågasättes en lifränta. Finner man det lämpligt att låta ersättningen till arbetarne utgå med ett kapitalbelopp, så låter det sig lätt göra att för alla de olycksfall, som inträffa efter en viss tid, föreskrifva utbetalande af lifräntans kapitalvärde i stället för af sjelfva räntan. Men dermed vinner man dock icke hvad med denna lagstiftning afses, nemligen att den skadade arbetaren skall åtnjuta ett åtminstone nödtorftigt understöd under sin återstående lifstid. De, som stå på herr Lundbergs ståndpunkt, torde därför icke behöfva motsätta sig det föreliggande förslaget.

Man kan naturligtvis yttra mycket om detta förslag. Det har ju många sidor. Särskildt tror jag, att det är temligen allmänt erkänt, om också icke öppet uttaladt, att förslaget äfven har en politisk sida. Jag är icke rätte mannen att närmare ingå derpå; men så mycket anser jag mig dock kunna säga, att jag tror, att det skulle inom vida kretsar i vårt land helsas såsom ett vackert och klokt drag af denna kammare, om den genom att antaga detta förslag visade, att de klasser, kammaren närmast representerar, förstå icke allenast konsten att lägga bördor på andra, utan äfven att, när det kräfvcs, sjelfva bära sådana.

Jag anhåller, herr grefve och talman, om bifall till det föredragna stycket af 1 paragrafen.

Herr Stephens: Herr grefve och talman! Mina herrar! Den förste talaren har så i detalj genomgått bristerna i det föreliggande förslaget, att det kanske skulle vara onödigt för mig att taga till ordet i denna fråga; men då jag har instämt med honom i hans reservation och då en del anmärkningar blifvit framställda mot de invändningar, som han gjort mot förslaget, vill jag dock yttra några ord.

Chefen för justitiedepartementet har yttrat, att trots den förste talarens uppgift, att förslaget icke vore baserad på någon princip, finnes dock en princip i detsamma, nemligen den principen, mina

herrar, att arbetsgifvare, som hafva farliga yrken, skola vara skyldiga att bidraga till underhåll åt de arbetare, som skadat sig inom dessa yrken. Ja, hade denna princip blifvit följd i lagförslaget, så skulle jag hafva gifvit herr justitieministern rätt i den delen. Men om man granskar förslaget, så finner man, att en hel mängd yrken och de största yrkena icke kommit med i förslaget — yrken, hvilka kunna vara och i sjelfva verket äro lika farliga och till och med farligare än många af dem, som blifvit i förslaget upptagna.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Jag ber då att få nämna det yrke, som kanske spelar den största rolen i landet, eller jordbruket. Man säger, att det icke är något farligt yrke. Jag frågar då, om det icke är farligt att sitta efter ett par skenande hästar, att sitta på en skördemaskin eller sköta ett tröskverk, en ångmaskin med flera andra inrättningar, som för jordbruket äro nödvändiga? Är detta yrke icke farligt? Hvarför? Derfor att om man tager det yrket med, har man ringa utsigt att få förslaget igenom. Derfor måste man taga bort detta yrke ur förslaget. Man vill hafva principen fastslagen; och hvilken är principen? Jo, principen är, såsom den förste talaren sade, att lägga en tunga på en klass för att bereda en annan klass en förmån. Då har man sagt, att tungan delas. Ja, det är sant, men huru delas den? Man fordrar, att arbetaren, som blir skadad, skall sjelf bekosta 60 dagar af den tid han är sjuk, men af arbetsgifvaren, att han i 60 år kan komma att få bekosta en lifränta åt den skadade arbetaren af 300 kronor om året. Och icke nog dermed, ty fordringarna komma, såsom vi hört från flera håll, att växa. Det blir icke 300 kronor, utan 400, kanske 500 kronor. Det är blott en tidsfråga, när vi komma till de högre siffrorna. Men man törs icke genast taga sådana siffror, icke förrän man fått den principen fastslagen, att arbetsgifvaren ensam är den som skall betala. Tro herrarne, att arbetsgifvarne här i landet i allmänhet äro förmöget folk? Det finnes åtskilliga, som äro det — det vill jag icke förneka — men den stora massan af arbetsgifvare hafva ingenting att betala med. Hvad blir då resultatet? Jo, arbetarne få ingenting.

Sedan har man sagt: arbetsgifvarne kunna naturligtvis frigöra sig från tungan genom att lägga den på produktionen. Nej, mina herrar, det går icke så lätt att lägga den på produktionen. Der spelar konkurrensen en stor roll, likaså förhållandet mellan efterfrågan och tillgång och många andra saker.

Men hvarför skall man lägga hela tungan på arbetsgifvaren? Är arbetsgifvaren den ende, som har fördel af industrien? Jag frågar: hafva icke arbetarne fördel af industrien, hafva icke bankerna fördel deraf? De få ju god ränta på de pengar, de försträcka åt industrien. Hafva icke handlandena fördel af industrien? De få handla, köpa och sälja varorna, såväl råvaran som den färdiga produkten. Hafva icke kommunikationerna och sjöfarten fördel af industrien? De få ju frakta varorna. Konsumenten, hela samhället har fördel af denna industriens blomstring. Och hvad är det, som gifver oss möd i dessa tider, om icke känslan af att vara en nation, som kan försvara sig, därför att den har stadgad ekonomi; vi känna, att vi äro något.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Så länge vi voro fattiga, kände vi oss tryckta och förtviflade om att vi kunde försvara oss. Nu, när vi fått medel, hafva vi fått mod och vilja försvara oss, vilja äfven göra många andra för nationen nyttiga förbättringar. Hvad har förskaffat oss medel dertill? Det har i hufvudsak industrien samt genom den handeln och samfärdsmedlen. Jordbruket är en näring, som öfver hela världen, hvar man än kommer, är en klen näring, men industrien är en näring, som gifver medel och tillgångar. Den vill man nu försöka strypa, strypa den orättvist, därför att man vill lägga på den en tunga, som borde delas af många andra.

Så har man sagt, att det är en pligt för arbetsgifvaren att svara för den skada, som sker i arbetet. Jag kan icke finna, hvarför det skulle vara någon pligt. Jag kunde finna, att det skulle vara en pligt på den tid, då mera patriarkaliska förhållanden egde rum, då arbetaren stannade i sin husbondes tjänst i flera år — från sin ungdom till ålderdomen — och var sin husbonde trogen, men att denna pligt skulle åligga en arbetsgifvare, om en arbetare varit t. ex. endast nio dagar i arbetsgifvares tjänst, kan jag icke godkänna; och det är alldeles för strängt att ålägga en arbetsgifvare att, i händelse en arbetare genom olycksfall blifvit oförmögen att arbeta, arbetsgifvaren ensam skall till honom årligen utbetala en lifränta af 300 kronor. Derfor kan jag icke vara med derom.

Åtskilliga detaljer i förslaget förtjenade nog också att underkastas kritik, men de hafva allaredan blifvit så grundligt belysta, att jag icke anser det vara skäl att mycket upptaga kammarens tid med desamma. Jag vill dock endast nämna, att det är icke endast en fråga, det är många, många punkter, som komma att förorsaka tvister och rättgångar mellan arbetare och arbetsgifvare, som hittills icke funnits och som säkerligen komma att högst betydligt försämra ställningen dem emellan, hvilken i vår tid, då strejker och andra tvister äro så vanliga, allaredan är så spänd, att jag anser, att lagstiftaren borde försöka åstadkomma en lag, som kunde mildra detta spända förhållande i stället för, såsom följden skulle blifva, om detta förslag antages, försämra detsamma. Som sagdt, först och främst blir frågan den: har olyckan skett inom ansvarspligtigt yrke eller utom ansvarspligtigt yrke? Har olyckan skett genom groft förvållande eller icke? Har olyckan skett inom eller utom arbetet? Har olyckan skett till följd af bristande instruktion från förman eller icke?

Med hänsyn till förmän vill jag nämna, att det finnes förmän, hvilka hafva mycket större inkomster än många lägre Konungens embetsmän, men att dessa arbetsförmän skola behandlas lika med den fattige arbetaren, det finner jag icke heller rätt. Om jag skulle ställa upp en princip med hänsyn till denna lagstiftning, skulle jag vilja framställa den principen, att de mest behöfvande skola i främsta rummet erhålla understöd och icke de minst behöfvande. Nu har man undantagit jordbrukareklassen, som är den mest behöfvande, och gifvit understöd till förmän med fyra, fem tusen kronors lön och högt betalde industriarbetare; men äfven bland dessa högt betalde

industriarbetare har man följt den principen, att den svagaste skall hafva minst. Jag ber nemligen att få påpeka, att i 5 § står det, att om en arbetare redan förut är till någon del skadad eller har något lyte, skall det tagas i betraktande vid bestämmandet af hvad han skall hafva. Om således en stackare icke kunnat lägga af ett öre, emedan han endast haft half arbetsförmåga eller mindre än full arbetsförmåga, skall han hafva mindre skadeersättning.

Det är ännu endast några få anmärkningar, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på. Jag återkommer då till jordbruksbefolkningen. Säsom herrarne veta, har jordbruket under de senare åren haft mycket svårt att reda sig, och det hufvudsakligen därför, att det icke kunnat få nödiga arbetskrafter till följd deraf, att det icke kunnat betala sina arbetskrafter så, som industrien kunnat göra. Följden har blifvit den, att industrien tagit bort arbetarne från jordbruket, och jordbruket har derigenom kommit i en bekymmersam ställning. Man har klagat häröfver, och mången jordbrukare har tyckt, att man gynnat industrien för mycket med hänsyn till tulllagstiftningen, och man har funderat på, huru man skulle råda bot för detta förhållande. Men nu tyckes det, som om man skulle försöka förvärra förhållandet, ty nu vill man gifva industrien en extra premie genom en försäkring, som man vägrar att gifva jordbruksarbetaren. Jag för min del kan icke vara med om något förslag, som icke går ut på, att alla genom olycksfall skadade arbetare inom alla yrken, hvilka naturligtvis alla äro lika beklagansvärda, de må ha träffats af olyckan på det ena eller andra sättet, få vara med.

Arbetarne skola vidare vara berättigade till ersättning, äfven om olyckan skett *utom* arbetet; men då kan det tyckas orimligt, att arbetsgifvaren skall betala. Det är ju också därför man skall låta arbetarna sjelfva till någon del deltaga i kostnaderna, ehuru enligt min tanke i rättvisare förhållande än nu, då arbetaren är skyldig bekosta sitt underhåll de 60 första dagarna, men sedan kan af arbetsgifvaren under 60 år få uppbära ett årligt understöd af 300 kronor. Och så anser jag, att staten borde deltaga mera än som beräknadt är, då staten endast skulle bekosta förvaltningen af riksförsäkringsanstalten, beträffande hvilken försäkringsanstalt vi nu icke veta, huru den kommer att se ut. Vi veta icke, hurudana premierna skola blifva. Min erfarenhet är, att hvad staten sköter blir dyrt skött. Det hafva vi sett i fråga om jernvägarna. Jag fruktar, att denna riksförsäkringsanstalt blir en dyr anstalt, och jag anser möjligt, att den kan blifva en partisk anstalt, därför att den har icke det egna intresset, utan den skulle stå såsom medlare mellan arbetare och arbetsgifvare. Men arbetarne äro den svagare parten, och därför har man sympati för dem. För arbetsgifvarne deremot har man icke någon sympati, det är ju alldeles gifvet. Derfor vill jag hafva kontroll, och jag vill veta, hvad för kontroll det skall vara. Jag vill hafva revision, och vill veta, huru den skall gå till väga. Alla dessa saker äro för oss okända, men detta oaktadt skola vi nu på stående fot fastslå, att vi skola hafva en sådan der riksförsäkringsanstalt, om hvilken vi icke veta, huru den

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

skall blifva sammansatt eller hurudana premierna skola blifva. Och rörande premiernas storlek kunna vi icke nu få veta det, ty dertill fordras ju erfarenhet och äfven tid att få reda derpå. Möjligen kunde vi få en fingervisning från Tyskland, der dessa förhållanden länge varit kända. Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om att antaga en riks försäkringsanstalt på så lösa grunder, som här föreligga. Då jag således från alla synpunkter sedt finner det nu föreliggande förslaget fullkomligt oantagligt, kan jag icke vara med om detsamma. Jag vill vara med om att hjälpa de behöfvande, de må hafva drabbats af olyckan inom eller utom arbetet, men jag vill, att de skola hjälpas på sådant sätt, att dels staten hjälper dem, dels arbetsgifvarne hjälpa dem och att de derjemte deltaga något sjelfva. På det viset blir fördelningen rättvis. Men det skall icke vara så, att den ene ger minimalt och den andre maximalt, utan det skall vara lika fördeladt mellan de tre parterna. Jag vill, att arbetarnes sjelfkänsla icke skall sjunka ned till nollpunkten, så att de tro sig icke behöfva göra något för framtiden, utan kunna kasta allt på arbetsgifvaren och säga: jag bryr mig icke om någonting, utan då jag icke kan utträtta något vidare, få vederbörande underhålla mig med en riklig pension, 300 kronor kan jag icke lefva på. Då jag arbetade, hade jag 1,000 kronor, jag behöfver 800 kronor. Statens tjänstemän få 80 procent af lönen i pension — och så äro vi uppe vid andra siffror och andra tungor, som vi icke länge kunna motstå. Derfor yrkar jag afslag å det föreliggande förslaget.

Hans excellens herr statsministern friherre von Otter: Den ärade reservant, som först hade ordet i dag, har gifvit till känna, att han icke hade eller har några nya skäl att anföra mot det föreliggande lagförslaget, utan har återgifvit i några vissa hufvudpunkter samma skäl, som han anförde förra året.

De skäl, som anfördes förra året mot förslaget, blefvo då, enligt mitt förmenande, på ett så grundligt sätt bemötta, särskildt hvad de juridiska spörsmålen beträffade, af en framstående jurist på stockholmsbänken och i öfrigt af förra årets särskilda utskotts ärade ordförande. Det torde vid sådant förhållande kunna få dragas den slutsatsen, att hvad som är att anföra mot det föreliggande lagförslaget från de ärade herrar reservanters sida, har blifvit anfördt i förra årets betänkande. Under sådana förhållanden är det naturligt, att särskildt vid denna framskridna timme det icke kan vara lämpligt att till bemötande upptaga så synnerligen mycket af hvad den ärade reservanten anför. Men i en punkt kan jag icke underlåta att söka för min del klargöra det, enligt mitt sätt att se saken, origtiga i den ärade reservantens uppfattning. Det är i den första punkten af dessa hufvudpunkter, der han säger, att detta förslag hvilat icke på sunda juridiska principer, utan är bygd på en fullkomligt socialistisk åskådning och syftar till orättvis beskattning af en klass till förmån för en annan.

Hvad de *sunda juridiska principerna* angår, har den saken redan blifvit besvarad af chefen för justitiedepartementet, och jag är i alla

fall icke mannen att upptaga den saken till pröfning, men att förslaget skulle vara byggt på *en fullkomligt socialistisk åskådning*, vågar jag för min del bestrida. Enligt min uppfattning är förslaget byggt på en rent allmänt menisklig åskådning.

Hvad beträffar att förslaget skulle syfta till en orättvis beskattning af en klass till förmån för en annan, så huser jag den uppfattningen — och jag ber den siste ärade talaren om ursäkt, att jag dervidlag måste för min del anse — att vare sig nu den ersättning, som skall tillkomma arbetaren, utgår från arbetarne sjelfva eller från arbetsgifvarne eller från båda dessa tillsammans, så måste den dock, med undantag af det som lemnas af staten, ytterst drabba produktionen. Det är produktionen, som måste släppa till medlen här. Hufvudpunkten, grunden för det föreliggande lagförslaget, innefattas i den föredragna § 1.

»Varder arbetare skadad till följd af olycksfall i arbetet, vare i de fall, som i 2 och 3 §§ afses, arbetsgifvaren pliktig att utgifva ersättning enligt de i denna lag stadgade grunder.»

Arbetaren har icke, i allmänhet taget åtminstone, något annat kapital, som står honom till buds, än sin sunda kropp och sin arbets-skiicklighet. Om genom skada till följd af olycksfall i arbetet han blefve beröfvad någon del af eller hela detta kapital, tror jag näppe-ligen, att det finnes någon i denna kammare, som skulle vilja, att denne man med kanske talrik familj skulle vara hänvisad till den allmänna välgörenheten eller fattigvården. För visso icke, och minst af alla den ärade förste reservanten, som har det namnet om sig att vårda sig synnerligen väl om sina arbetare. Är det någon af eder, mina herrar, som vill säga, att, när han vårdar sig om sina arbetare, han då tager ur sin enskilda penningpung och icke från produktionen.

Men dessutom, är nu den afgift, som fordras för att åstadkomma denna ersättning vid inträffande olycksfall — är den af någon så synner-ligen nämnvärd betydelse? Enligt den tabell, som finnes vidfogad den kongl. propositionen i ärendet, är af försäkringsinspektören angifvet, att den procent, hvarefter premierna i riksförsäkringsanstalten skola erläggas, uppgår varierande till en, högst aderton kronor om året. Delas detta på 300 dagar, blir det minst ett tredjedels, högst sex öres ökad dagaflöning, som skall erfordras för att bereda den ersätt-ning, som enligt lagen skulle tillkomma arbetaren. För det kan jag knappt tänka mig, att någon arbetsgifvare, som är något så när män om sig sjelf, när riksförsäkringsanstalten kommer att finnas, skall uraktlåta att använda denna anstalt för att freda sig från möjliga ersättningar, då det kan ske till så ringa pris. Och är det så, såsom den förste ärade talaren ville, att arbetaren sjelf skall vidkännas denna premieafgift, då följer det af sakens natur, att, när han tager anställning hos en arbetsgifvare, han måste betinga sig så mycket högre dagaflöning, som erfordras för att utöfver hvad lefnadskostnaderna kunna tariffva fullgöra premieinbetalningarna.

Den ärade reservanten anser, att lagen sprungit upp ur en socialistisk åskådning. Är det så, att denna lag sprungit upp ur

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

en socialistisk åskådning. är det äfven säkert, att redan många decennier tillbaka hafva vi haft likadana lagar, utan att såvidt jag vet man då kände till den socialistiska åskådningen. Vi hafva en ännu gällande lag från år 1815 — arméns understödsreglemente. Vi hafva ett reglemente för amiralitetskrigsmanskassan från 1838. Vi hafva en förordning af 1842 angående ersättning till personal, tillhörande arbetskommenderingar ur armén, som varit lemnade till utförande af enskilda arbeten. De föreskrifter, som finnas i de af mig nu nämnda författningar, äro, med uteslutande af hvad som rörer blesstyrer i krig, och derom är ju nu icke fråga, sammanförda i denna förordning af år 1842, hvilken, om den också icke kan anses allmänt ega gällande kraft, då arbetskommenderingar ur armén och flottan icke vidare komma i fråga, dock i alla fall gifver en inblick uti, att man äfven på den tiden, utan att det fans socialistisk åskådning, sörjde för arbetarne, och det, såsom jag för min del håller före, af rent menskelig åskådning. Det kunde ju vara skäl att här läsa upp de icke synnerligen långa stadgandena, som röra dylik ersättning till arbetskommenderingar.

»Då någon af manskapet vid armén eller flottan under arbetskommendering för enskild persons eller bolags räkning genom olycks-händelse antingen omkommer, eller så illa skadas, att han nödgas lemna krigstjensten, skall den enskilda personen eller bolaget till roten utgifva den lega, som vid karlens antagande bevisligen till honom erlagd blifvit.

Har den kommenderade förlorat arm eller ben eller i hufvudet erhållit sådan skada, att sinnesrubbnig eller förlust af synen derigenom uppkommit, eller hafva honom blifvit tillskyndade andra betydliga och ohjelpiga kroppsskador eller svår och obotlig sjukdom, hvarigenom han, i hvarje dessa af fall, blifvit alldeles oförmögen att med arbete kunna sig försörja, skall han för sin återstående lifstid erhålla ett årligt understöd af fyratioåtta riksdaler banko;

har den kommenderade förlorat bruket af en eller flera kroppsllemmar eller på annat sätt blifvit illa skadad, men likväl kan i någon mån genom arbete till sin bergning bidraga, varde det årliga understödet bestämdt till tjugofyra riksdaler banko;

Har den kommenderade under arbetet och såsom följd af det-samma erhållit bräck eller sådana mindre kroppsskador och dermed förenadt svaghets- eller sjuklighetstillstånd, som väl göra karlen till vidare krigstjenst oförmögen, men dock endast i ringa mån verka till förminskande af hans arbetsförmåga, må det årliga underhållet för honom bestämmas till tolf riksdaler banko.

Sådana understöd skola från och med månaden näst efter den, hvaruti den skadade karlen sitt afsked ur krigstjensten erhåller, utbetalas af det bolag, eller den person, i hvars arbete skadan inträffat.»

Dessa stadganden äro ju fullt analoga med de stadganden, som finnas — jag tror i 6:te § af förevarande lag, endast med den skilnaden, att ersättningssiffran är olika och att det vid dödsfall icke utgår någonting till enka och barn.

Jag skall nu be att få öfvergå till det yrkande, som förslaget motståndare här framställt, det är, att Riksdagen med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande proposition måtte uttala sin anslutning till principen om en riksförsäkringsanstalt för frivillig försäkring. Utskottets ärade ordförande har redan anfört, att en riksförsäkringsanstalt kan sättas i samband med försäkringstvång och ansvarspligt, men att en riksförsäkringsanstalt skulle under andra förhållanden uppsättas för att i det fallet täfla med andra anstalter torde näppe- ligen vara lämpligt. Såsom skäl för det yrkandet har den förste ärade reservanten yttrat:

»Jag hyser dessutom den uppfattning, att, med utvidgande af anstaltens verksamhetsfält utöfver hvad Kongl. Maj:t ifrågasatt, försäkringen borde vara frivillig och tillgänglig för både arbetsgifvare och arbetare inom *alla yrken* samt gälla olycksfall såväl utom som *i arbetet*.»

Har icke genom 23 och 24 §§ lydelse i detta lagförslag frivillig tillgång för både arbetsgifvare och arbetare inom alla yrken lemnats till riksförsäkringsanstalten? Jo, förvisso. Sålunda är den saken genom detta förslag redan uppfylld, den önskan af den värde reservanten är redan uppfylld, och det är endast i ett afseende, som den skiljer sig från nämnda paragrafer, och det är, att olycksfallet skall hafva skett *i yrket* och icke *utom yrket*. Jag för min del åtminstone har den förhoppningen, att ur detta lagförslag, om det vinner godkännande, skall framgå en sådan utvidgning, att i denna riksförsäkringsanstalt arbetare framdeles kunna få försäkring för olycksfall äfven utom arbetet, och jag hyser den förhoppningen, att, sedan den här lagen varit gällande en del år, det äfven skall vara möjligt att utvidga dess tillämpning till jordbrukets arbetare och alla öfriga yrken, ty i det fallet kan jag icke neka, att jag hyser samma uppfattning som de tvenne motståndarne till förslaget i öfrigt, men jag anser det vara angeläget att icke från början göra denna apparat större, än som förhållandena nödvändigtvis kräfva.

Af de reservationer, som blifvit anförda från Andra Kammaren, har man icke någon anledning att antaga, att icke förslaget der skall blifva godkändt. Om detta blir förhållandet, men denna kam- mare afslår det förevarande lagförslaget, hvar stå vi egentligen då? Frågan kan enligt mitt förmenande icke dö. Tidsförhållandena äro sådana, att denna fråga måste fram, den måste lösas på ett eller annat sätt. Hvilken ledning skulle regeringen hafva, om resultatet blefve sådant, som jag nyss nämnde? Absolut ingen, och följaktligen torde det knappt vara att tänka, att något nytt förslag i det ämnet skall från regeringen framkomma. Regeringen har under de 17 år, denna fråga stått på dagordningen, försökt tre olika utvägar, och går icke nu den sista, det förslag som föreligger, då vet jag icke hvilken utväg, som skulle finnas för regeringen att å nyo välja. Följaktligen skulle det komma att bero af Riksdagen, att på nytt upptaga frågan. Men jag hoppas, jag vågar tro, att Första Kammaren icke skall afslå denna lag. Jag vågar hoppas, och jag vågar uttala

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

den förhoppningen, att Första Kammaren i dag skall medverka dertill, att jemväl denna lag blir inskrifven i 1901 års Riksdags beslut.

Grefve Douglas: Ett yttrande, som ofta förekommit under föregående års diskussioner angående arbetareförsäkringen, hvilket yttrande just nu äfven har hörts från hans excellens herr statsministern, är att denna fråga, en gång väckt, icke kan falla. Ja, mine herrar, frågan väcktes 1884 genom en riksdagsskrifvelse till Kongl. Maj:t; vi skrifva i dag 1901, men ännu har frågan dock endast fallit. Jag är den siste att underkänna de stora svårigheter som måste öfvervinnas; jag har sjelf varit med om att såsom utskottsledamot 1895 föreslå en ytterligare utredning. Då var emellertid detta arbete, förslaget till en arbetareförsäkring, tilltaget i en helt annan skala. Det gälde då en omfattande pensionering af arbetarne och all slags invaliditet. Det gälde bland annat samlandet af fonder, beräknade att så småningom växa till bortåt 600 millioner kronor. Den lag, som i dag föreligger, har återfört arbetareförsäkringen till dess naturligaste och enklaste form, ty hvad här sättes i fråga är, att arbetsgifvaren skall lemna sin arbetare understöd, derest denne drabbas af ett svårare olycksfall, och denna lag, derom är jag öfvertygad, mine herrar, finnes redan långt härförinnan inskrifven i de flesta arbetsgifvares hjertan och åskådningssätt. Det är därför jag vågar hoppas, att det af mig i början citerade yttrandet denna dag måtte blifva till sanning. Hvad nu begäres karakteriseras egentligen derigenom, att det, som i de flesta fall hittills redan egt rum på frivillighetens väg, nu skall tillämpas i lagstadgad form. Jag förstår mycket väl, att denna öfvergång från frivillighet till tvång, om jag så får säga, kännes motbjudande för just de arbetsgifvare, som veta med sig, att de redan förut uppfyllt alla rimliga anspråk, som från deras arbetare kunna på dem ställas, och då denna klass af arbetsgifvare är så talrikt representerad här i kammaren, ser jag deri den bästa förklaringsgrund för det motstånd förslaget här rönt. Men ändå kan jag icke annat än på det lifvigaste förorda lagens antagande. Det är nemligen så, mine herrar, att man vid lagstiftningen lika litet som i politiken bör låta leda sig af känslöstämningar. Det är till faktiska förhållanden man måste taga hänsyn, och ett faktum är, att det patriarkaliska förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare — detta är redan förut påpekadt — enligt hvilket på frivillighetens väg mycket mer erbjudits och åstadkommits än någonsin kan ifrågasättas genom lagstiftning, detta förhållande har tyvärr så småningom upphört att finnas till. Man må beklaga, men man torde icke kunna bestrida, att en rättsståndpunkt mellan arbetsgifvare och arbetare numera bättre motsvarar tidens kraf vid olycksfall i arbetet än ett aldrig så frikostigt frivilligt åtagande från arbetsgifvarnes sida. Ty det senare måste dock för den stora massan af arbetare mera te sig såsom något tillfälligt, hedrande visserligen för arbetsgifvaren och lyckligt för den arbetare, som deraf kommer i åtnjutande, men dock icke lämpligt att för den stora

massan af arbetare alstra den känslan af trygghet och sjelfständighet, på hvilka de nu för tiden sätta så stort värde. Derfor har äfven denna lagstiftning sedan flera år tillämpats i nära nog alla öfriga europeiska länder. De bördor, som nu sättas i fråga, komma, så vidt jag kan se, icke att drabba arbetsgifvaren tyngre än de, hvilka han delvis och till och med i rätt stor skala redan nu frivilligt åtagit sig. För arbetaren deremot kommer denna lag att medföra en mycket större ersättning än den han hittills åtnjutit på frivillighetens väg. På samma gång beredes dock arbetsgifvaren den stora fördelen att kunna på riks-försäkringsanstalten afbördas sin risk. Ny är bördan endast för den kategori af arbetsgifvare, som hittills vid inträffande olycksfall alls ingenting gjort för sina arbetare, men i sådana fall är ju en lagstiftning i hög grad af behovet påkallad; äfven här lemnade emellertid riks-försäkringsanstalten möjlighet att fördela bördan på en längre tid. Dessa bördor bäras — och det har påpekats af flera talare — icke blott af arbetsgifvarne. De bäras af arbetsgifvarne vid svårare olycksfall, af arbetarne sjelfve vid olycksfall förorsakande sjukdom under tid, som ej öfverstiger 60 dagar, och de bäras af staten derigenom att staten åtager sig olycksfalls-försäkringens organisation och förvaltning och genom de frikostiga bidrag, staten liksom hittills lemnar till de sjukkassor, som möjliggöra för arbetaren att draga sig fram under den tid af invaliditet, han ensam har att sörja för sitt uppehälle. Detta är i stora hufvuddrag syftet med ifrågavarande lagstiftning, och jag har, trots allt som yttrats emot förslaget, icke kunnat öfvertygas om att icke lagen, en gång antagen, skall bilda kärnan, kring hvilken en för vårt land välsignelserik försäkringslagstiftning så småningom kommer att uppstå. Att vi äfven efter antagandet af denna lag stå långt från målet, — hvem vill neka det? Det är otänkbart, att en lag redan vid sitt framträdande är absolut fullkomlig; det är på erfarenhetens väg som förbättringar måste ske, men om aldrig början göres, kan man icke komma till denna erfarenhet. Vi tvingas då att såsom hittills söka genom teorien förbättra våra förslag, och detta är en mycket långsam och opraktisk väg. Det har af den nästföregående talaren framhållits såsom en brist i förslaget, att jordbruksarbetarne icke medtagits. För min del anser jag det vara förslagets största brist; jag hade icke önskat bättre, än att jordbruksarbetarne i detta afscende hade likställts med industriens arbetare, och jag är öfvertygad om att många jordbrukare i denna kammare dela denna min åsigt. Men äfven härvid kan erfarenheten från utlandet åberopas, som säger oss, att, sedan olycksfallsförsäkring för vissa klasser af arbetare en gång antagits, allt flera kategorier småningom blifva delaktiga af densamma. Hvad jordbruket angår, har detta skett i Tyskland och England för några år sedan. Vi hafva dessutom af herr statsministern hört, att regeringen är villig medverka till en sådan utvidgning af arbetareförsäkringen, och detta är ju en dyrbar garanti för våra önskningsars förverkligande.

Detta lagförslag, mine herrar, har haft ett egendomligt öde. Arbetarens bästa vän, d. v. s. arbetsgifvaren, som hittills frivilligt

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

på bästa sätt sørjt för sina arbetares materiella välgång, har mottagit förslaget med stor betänksamhet och delvis med ovilja. Arbetarens värsta fiende, den socialistiska agitatorn, har redan proklamerat, att lagen är utan någon nytta eller fördel för arbetaren. Men så stark är min tro, att denna lag hvilar på en rätt grund, att jag är öfvertygad om att lagen, en gång antagen och verkande under några års tid, skall försona den förstnämnde och afväpna den sistnämnde. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Fränckel: Det måste anses förundransvärdt, att i denna fråga, som nu, om jag minnes rätt, för sjette gången föreligger till behandling, det varit möjligt att i de olika förslag, som ideligen framkommit, få fram de förändringar och förbättringar, som man önskade. — Ty säga hvad man vill, har debatten, i denna kammare åtminstone, för hvarje gång egentligen icke rört sig om förslagets detaljer, utan om principfrågan, huruvida det verkligen vore klokt att här införa ersättning för olycksfall under arbete vare sig genom statens mellankomst eller på annat sätt. Man skulle ju kunna tro, att efter så många debatter härom man skulle kunna nöja sig med sina egna åsichter *i afseende å principen* och således nu vilja i sak granska förslagets detaljer. Nej, reservanterna hålla i sig och söka fortfarande afven under nu pågående debatt öfvertyga oss om riktigheten af deras ståndpunkt, nemligen att hela denna sak icke bör vara föremål för lagstiftning, att det således icke vore behöfligt att i någon form reglera frågan, huruvida åt en under arbete skadad arbetare bör gifvas ersättning för den ådragna skadan. Från många håll har ju redan framhållits, att frågan icke låter sig afvisas, och jag vill härtill endast lägga, att ingen arbetsgifvare torde bestrida rättmätigheten af den hjälp, som bör tillkomma en i arbetet skadad arbetare, i synnerhet om han är en i öfrigt pligttrogen sådan. En lagstadgad skadeersättning skulle emellertid hafva en god och kraftig verkan samt betyda vida mer, än om för denne arbetare ställes i utsigt att få sparbanksbok eller ålderdomsförsäkring. Hvar och en, som bevittnat följderna för ett hem, der mannen är familjens hufvud och försörjare, af dennes genom olyckshändelse förorsakade invaliditet, måste erkänna, att hvarje ärligt handtag, som i detta hänseende kan gifvas, i synnerhet då det sker med så små uppoffringar, som här ställas i utsigt, verkar vida längre och bättre än de flesta andra åtgärder till arbetarens nytta. Jag skulle nu icke, från den ståndpunkt jag intager och redan i fjol, då förslaget förevar, angaf, hafva besvärat kammaren med ett yttrande, om icke min ärade vän, herr Stephens, en bepröfvad arbetsgifvare, anfört vissa skäl emot förslaget, som jag för min del anser mig icke kunna gilla. De herrar, hvilka likasom han vilja afslå hvarje förslag i denna riktning, göra sig enligt mitt förmenande genom de uppgifna skälen saker till en ganska stor inkonsequens. I ena fallet yrka de på, att lagstiftning icke må ega rum för något yrke; i det andra beklaga de, att i förslaget icke inrymmts tillräckligt många yrken, och speciellt har såsom en brist framhållits, att icke jordbruksarbetare blifvit delaktige i de fördelar,

detta förslag afser att bereda. De erkänna således faktiskt, att detta förslag innehåller vissa fördelar för de vid industriella verk anstälde arbetarne, och från denna synpunkt beklaga de jordbruksarbetarnes uteslutande. I sådant afseende har från annat håll redan påvisats, att man, i en fråga som denna af mycket ömtålig natur, måste gå till väga med försigtighet, och säga hvad man vill, är jordbruksarbetet af helt annan beskaffenhet än arbetet i de yrken, för hvilka närmast ifrågasättes, att ersättning skall vid olycksfall utgå, och i synnerhet synes mig olikheten stor just på den grund, att möjligheten till invaliders försörjning och vård på landet, åtminstone i början, är helt annan än i städerna bland de industrien tillhörande arbetarne. Jag tror förslaget äfven i detta fall, då jordbruksarbetare lemnats ur räkningen, träffat det rätta. Men, såsom en talare redan nämnt, torde det icke vara tvifvel underkastadt, att, då lagen visat sina verkningar med afseende å industrien, jordbrukets målsmän snart skola önska, att äfven dess arbetare måtte komma in under lagen, och jag är öfvertygad, att det icke heller för denna näring skall blifva särdeles betungande.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Herr Stephens ansåg förslaget innebära en orättvisa deruti, att arbetarne icke i större mån bidrage till sin försäkring än under de 60 karensdagarne, enär enligt hans uppfattning förslaget ålade en arbetsgifvare att till och med under 60 år utbetala invaliditetsersättning med 300 kronor om året. Men en arbetare kan väl icke redan i vaggan blifva invalid, ty på annat sätt kan jag icke förstå, huru talaren kommit till en sådan uppfattning. Alla dessa argument försvinna emellertid, då man erinrar sig, att förslaget innehåller bestämmelse om inrättandet af en riksförsäkringsanstalt, der arbetsgifvaren berättigas att genom erläggande af vissa bestämda årspremier aflasta sig sin ersättningsskyldighet, och frågan, huru mycket han har att betala, komme således icke att gälla skadersättningens belopp, utan storleken af den premie, som skall till försäkringsanstalten erläggas. Herr Stephens säger vidare, att man icke vet, huru premien kommer att ställa sig, och att man därför bör afslå förslaget. Mine herrar, jag kan icke neka till att det varit önskligare, om i sammanhang med föreliggande förslag noggranna uppgifter lemnats om på hvad sätt och efter hvilken procentberäkning premierna skulle erläggas till riksförsäkringsanstalten. Jag föreställer mig, att skälet, hvarför detta icke skett, är, att man ännu måste räkna med många främmande faktorer, och att premiens storlek icke kan angifvas förr, än man sett, huru stor freqvens riksförsäkringsanstalten komme att få, ty inträdet i anstalten är icke obligatoriskt, utan det skulle bero på frivillig försäkring, huruvida en arbetsgifvare ville aflasta sig risken eller icke; men man kan på förhand förstå, att premierna icke komma att ställa sig särdeles stora, då man vet, att staten skall betala förvaltningskostnaden, att ingen ränta, ingen avance beräknas för denna försäkring, och att för premiens belopp endast olycksfallens freqvens kommer att ligga till grund. Herrarne torde emellertid finna, att i föregående förslag noggranna beräkningar uppgjorts, af hvilka man närmelsevis kan

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

bedöma, huru afgifterna till riksförsäkringsanstalten komma att ställa sig. I detta fall, att en arbetsgivare just genom en riksförsäkringsanstalt kan afbörda sig sin risk, öfverglänsar enligt mitt förmenande föreliggande förslag de föregående.

Herr Stephens har vidare sagt, att produktionen, på hvilken man ville lägga kostnaderna för ifrågakarande försäkring, icke kunde bära densamma. Jag ber då i minnet få återföra yttrandet från statsrådsbänken, att ifrågakarande kostnader, hvarmed produktionen ytterligare skulle belastas, äro så minimala, att man icke gerna kan tala derom. Jag betviflar icke, att, såsom den ärade talaren säger, rörelsen inom mången industri går utan förtjenst, men dessa industrier måste underkasta sig äfven den förlust, hvilken ifrågakarande ersättningspligt skulle medföra, ty erkännas måste, att den invaliditet, för hvilken ersättning skall utgå, har tillkommit just genom industriens natur. Det är på samma sätt som den person, hvilken eger t. ex. en svarf, måste, i fall den skadas — hans ekonomiska ställning må vara aldrig så dålig — tillse, att å densamma uppkommande skador på ett eller annat sätt botas, och så måste äfven en arbetsgivare sörja för att de skador, hans arbetare i yrket tillfogas, i möjligaste mån godtgöras, ty man bör icke lägga på andra skuldror ersättningen för hvad industrien verkligen åstadkommit.

Den ärade talaren uppehöll sig äfven dervid, att, då en arbetare endast under få dagar varit i arbetsgivarens tjänst, denne dock blefve skyldig att vid inträffande olycksfall gifva ersättning, så vida han icke aflastat sin skyldighet i detta afseende på riksförsäkringsanstalten. Jag får säga, att denna princip är, enligt min uppfattning, en af förslaget allra bästa sidor, ty hvad är meningen med olycksfallsersättning? Meningen är den, att, om ett yrke är af farlig beskaffenhet och en olycka inom detsamma inträffar, en skadad arbetare skall i möjligaste mån hållas skadeslös. Men i sådant fall är det, då en arbetare t. ex. mister benet, fullkomligt likgiltigt, om olyckan sker efter 3 dagar eller efter 3 månader, sedan samme arbetare inträdd i tjänsten. Olyckan är i båda fallen lika stor, och ersättning bör gifvas på sätt nu är föreslaget.

Vidare har det blifvit ifrågasatt, huruvida det vore rättvist, att staten bidrager till kostnaderna för en riksförsäkringsanstalt. Den ärade talaren har emellertid sjelf anført det bästa skäl för förslaget i detta hänseende. Han visade, att i och med tillvaron af en industri samhället i sin helhet på många sätt drager nytta af densamma. Kommunikationsanstalter m. m. röna gynsam inverkan af inom landet blomstrande industrier, och under sådana förhållanden bör den ärade talaren icke klaga öfver att staten i den obetydliga mån, här ifrågasättes, bidrager till den föreslagna riksförsäkringsanstalten, således med den del, som rätteligen skulle bekostas af arbetarne sjelfva. Då de nu icke kunna göra det, har staten lagt denna börda på sina axlar.

Jag kan icke nog upprepa hvad förut blifvit sagdt, att denna fråga, som förut så många gånger behandlats till sina principer, icke kan dö, och vid sådant förhållande undras mig, om det icke, på

sätt här redan framhållits, vore klokt att, i det skick förslaget här föreligger, antaga detsamma, ty märken väl, mine herrar, då är arbetareförsäkringen fastslagen till sina dimensioner, och man riskerar icke på lång tid, att, såsom här sagts, dimensionerna skola ytterligare växa. För min del tror jag, att, då detta förslag med stadgandet om ansvarspligt förenar möjlighet för arbetsgifvarne att för jämförelsevis billigt pris på en riks-försäkringsanstalt aflasta sig sin risk, allt talar för att nu taga detsamma.

Jag vill icke vidare ingå på förslagets detaljer, endast framhålla, att jag anser dess första moment fullkomligt berättigadt och att det torde böra af kammaren bifallas. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten oförändrad.

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Friherre Palmstierna: Herr vice talman! Mina herrar! Sverige har undan för undan utvecklats i industriell hänseende på ett sådant sätt, att man kan säga, att industrien gått framåt med verkliga jettesteg, och detta till allas stora belåtenhet. Men industrien medför alltid olycksfall, något, som följer användandet af maskiner och försorsakas af den brådska, man kan säga det nervösa arbete, som alltid blir en följd af maskinarbete för att kunna derur utdraga full valuta i denna hårda konkurrenstid. Det förefaller då naturligt, att ersättning skall utgå vid sådana olycksfall, som förekomma inom industrien, och det ligger efter mitt förmenande en naturlig begränsning af denna lag deruti, att den endast omfattar hvad som hör till industrien. Att vid sådant förhållande åtskilliga kategorier af jordbruksarbete blifvit uteslutna, synes mig icke vara någon brist i lagen; i dessa hänseenden kvarblifver man vid de förutvarande förhållandena. Frågan blir då, hvem som skall ersätta dessa olycksfall, som medfölja industrien. Hittills har det varit så, att i fall icke industridkaren godvilligt gjort detta, har det fallit på kommunen och fattigvården att taga hand om dessa krymplingar, enkor och barn. Men om det varit industrien, som framkallat olycksfallet, synes det naturligt, att industrien också betalar följderna deraf. I sådan händelse, säger man, får dock arbetsgifvaren en alltför stor tunga sig pålagd. Men det förefaller mig, som om kostnaden icke fölle helt och hållet på arbetsgifvaren; ty liksom, då tullarne infördes för industriens räkning, ingen ansåg, att det var arbetsgifvaren, som vann hela inkomsten af tullen, utan att det var näringen, som vann, på samma sätt torde det nu blifva näringen, som får betala, en del får också arbetaren betala, därför att hans aflöning blir beroende af huru näringen bär sig, och en del får allmänheten betala i förhöjd kostnad för produktionen. Dertill kommer en fördel, som icke blifvit berörd, men som icke torde vara så liten, nemligen i fråga om de skyddsanordningar till förekommande af olycksfall, hvilka numera ofta påyrkas af yrkesinspektörerna, men som af en hel del arbetsgifvare ej vidtagas, därför att det kostar penningar. Om arbetsgifvaren åter med denna lag icke vidtager dessa skyddsanordningar, riskerar han, att olycksfall inträffa, som han får betala, och han blir till följd deraf mera benägen att verkställa anordningarna för att

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

derigenom minska möjligheten af olycksfall. Efter det lagförslag, som nu föreligger, skulle betalningen fördelas i tre lotter, ehuru icke lika stora, i det att arbetsgifvaren får draga den tyngsta bördan. Men äfven arbetaren får draga en stor del genom bestämmelsen om sextio dagars karenstid och genom ersättningens begränsande till 300 kronor. Vill han sedermera för sig och sin familj hafva en bättre inkomst än dessa 300 kronor, får han nog sträfva och genom sparsamhet och fortsatt arbetsamhet söka vinna någon förbättring i sin utkomst. Vidare faller en del af kostnaden på staten genom inrättande af riks försäkringsanstalten, och denna bör kunna lemna billigare premier än enskilda försäkringsanstalter. Är det också en sanning, som det anfördes, att 85 procent af arbetarne redan äro på frivillighetens väg försäkrade, torde den ökade utgiften icke blifva så stor, derför att premierna för dessa 85 procent blifva billigare; i afseende å återstående 15 procent inträder visserligen försäkrings tvånget, men konkurrensen torde kanske i alla händelser hafva tvingat arbetsgifvarne att försäkra äfven dessa inom en ej alltför aflägsen framtid.

Här har talats om, att så många svårigheter skulle uppstå genom rättegångar och om 18 §, som blifvit skarpt kritiserad. Men alla dessa olägenheter kunna, hvad arbetsgifvaren angår, undvikas genom att han ingår i riks försäkringsanstalten och betalar premierna till densamma, och denna torde icke blifva så känslig för en persons fordran.

Man har äfven anført, att det patriarkaliska förhållande, som råder på många ställen, skulle försämrans, och detta särskildt på landet. Men denna invändning har bemötts genom bestämmelsen i 21 §, enligt hvilken uppgörelse kan träffas med arbetarne, så att det blir vid det gamla. Hvad för öfrigt beträffar detta patriarkaliska förhållande, som så ofta rosas, tror jag, att man oftast har sett det från patriarkens synpunkt. För arbetaren medför det ett slags nådegåfva; och jag är öfvertygad, att arbetarne föredraga att såsom sjelfständiga människor veta, hvad de hafva att rätta sig efter, äfven om ersättningen skulle blifva mindre.

Då dylika lagar hafva utomlands måst antagas, der industri i större skala bedrifves, då industrien hos oss utvecklats i en sådan grad, som skett, så att till och med lagens motståndare måste erkänna, att det är oundvikligt för oss att förr eller senare antaga en dylik lag, och då detta lagförslag är så till vida bättre än det i fjor framlagda, att det inrymmer bestämmelse om inrättande af en riks försäkringsanstalt, och lagen ej träder i verkställighet förr än denna anstalt kommit till stånd, får jag, herr vice talman, hemställa om bifall till 1 §.

Herr Svedelius: Att vid bedömande af ett lagförslag af den stora vikt och innebörd, som det nu föreliggande, stora betänkligheter skola råda, är helt naturligt; och endast för den, som ställer sig på samma ståndpunkt som den förste talaren och således anser, att icke något på lagstiftningens väg i detta hänseende bör göras,

är det lätt att fatta sitt beslut om att gifva sin röst för afslag, hvilket då gifvetvis innebär ett afslag på *hvarje* förslag i denna rigtning. Till de öfriga åter — och jag vågar nästan tro, att de utgöra flertalet inom kammaren — hvilka visserligen kunna ställa sig tveksamma, men som vilja göra något i denna fråga, till dem vågar jag vädja, om icke, sedan Riksdagen, efter att 1884 sjelf hafva till Kongl. Maj:t uttalat sin önskan om framläggande af ett förslag i denna rigtning, är efter år, oaktadt frågan fallit, gjort en mängd sympatiuttalanden derför och sedan särskildt denna kammare vid så många tillfällen, 1890, 1891, 1895 och 1898, ehuru den afslagit de framlagda förslagen, dock uttalat mer eller mindre stora sympatier för saken i det hela, om icke, säger jag, man skulle vilja erkänna, att det nu föreliggande förslaget intager en medelväg, innebär så många sammanjemkningar mellan de olika åsikter, som under årens lopp framträd, att det borde vara både rätt och klokt att nu antaga detta förslag. Vi hafva nyss från hans excellens herr statsministern hört uttalas, att, om frågan äfven nu skulle falla, regeringen sannolikt icke finner sig föranlåten att genast återkomma med ett nytt förslag. Men han antydde äfven — och jag beder att deruti få på det lifligaste instämma — att frågan säkerligen återkommer på grund af Riksdagens eget initiativ. Och för min del är jag lifligt öfvertygad, att detta icke dröjer länge, sannolikt icke längre än till nästa riksdag. Men då frågan åter väckes, torde den återkomma i vida större dimensioner, och äfven om i ämnet väckt motion icke kan resultera i ett förslag, som blir antaget, får man dock ett nytt uppslag för Kongl. Maj:t att å nyo taga frågan om hand; och jag är lifligt öfvertygad, att denna fråga hör till dem, som icke kunna dö. Är det då icke klokt att, när ett medlingsförslag föreligger, antaga detta, äfven om det — såsom jag är den förste att erkänna — innehåller många fel och brister, och många luckor deri kunna påpekas? Det är dock alltid endast genom att rätta fel och fylla luckor i ett förslag, som från början ej kunnat vara fullkomligt, som man kan erhålla ett fullt tillfredsställande resultat. Att endast ständigt motsätta sig nya förslag och förkasta dem endast derför, att man icke är fullt nöjd med dem, är icke sättet att nå hvad man önskar. Det enda sättet i en så svårlöst sak som denna är att från början antaga ett förslag, som synes någorlunda antagligt, och sedan bygga på detta. Och, mine herrar, är detta nu föreliggande förslag verkligen så farligt? Den förste talaren har tagit exempel från Tyskland för att påpeka, hvilka afskräckande siffror erfarenheten derifrån lemnade. Jag skall bedja äfven jag att få vädja till samma land och fråga: har erfarenheten derifrån visat, att industrien icke förmått bära de bördor, som blifvit den pålagda? Finnes något land, som trots dessa bördor kan framvisa exempel på ett större uppsving i industrielt hänsende än Tyskland under den senare tiden, då dessa betungande lagar varit der gällande? Jag tror vi äro fullt berättigade att anse, att denna fara icke blir större här i landet, än den visat sig vara just i Tyskland.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Det har flera gånger blifvit påpekadt, att de större arbetsgifvarne redan hafva på mångahanda sätt vidtagit åtgärder för att i mer eller mindre grad betrygga sina skadade arbetares framtid, och jag är till och med öfvertygad, att det finnes ganska många arbetsgifvare, som gjort mera än det föreliggande förslaget stadgar. Men för alla dem, som vidtagit sådana åtgärder, kan ju denna lag icke blifva synnerligen betungande. Det är endast i den mån de vidtagna åtgärderna icke sträcka sig så långt som lagen bjuder, och endast i afseende å denna skilnad, som man kan tala om en ny börda. Om vi således fästa oss vid de 2 1/2 millioner, hvartill regeringen beräknat, att kostnaden skulle uppgå, få vi icke taga hela detta belopp såsom betecknande de nytillkomna utgifterna, utan endast det, hvarmed denna kostnad öfverstiger den nuvarande frivilliga bördan; och denna frivilliga börda påläggas år efter år större och större, och följaktligen blir bördan föga tyngande.

Man har också framhållit den stora betänkligheten af de många rättegångar, som det föreliggande förslaget skulle skapa. Jag är lifligt öfvertygad, att de lojala arbetsgifvarne icke skola finna dessa faror så synnerligen stora. Att naturligtvis en eller annan rättegång äfven för dem kan ifrågakomma, vill jag icke förneka; men jag är öfvertygad, att ju mera erfarenheten kommer att gifva vid handen, huru lagen skall tolkas, desto mindre blir antalet sådana rättegångar. Och för dem, som hysa alltför stora farhågor i detta hänseende, finnes ju alltid utvägen att genom försäkring i riks försäkringsanstalten öfverflytta faran för dessa rättegångar på denna anstalt.

Jag instämmer gerna med flera talare deruti, att stora luckor föreligga särskildt i det afseendet, att icke jordbruket och dess binäringar äro medtagna i förslaget. Jag finner detta dock högst förklarligt och mera förklarligt hos oss än i främmande länder, der man äfven varit betänksam vid en sådan lags första införande att utsträcka den så långt som till denna näring. Hvad landtbrukets binäringar beträffar, måste vi nemligen ihågkomma, att ofta nog samme arbetare kan under samma dag den ena stunden vara sysselsatt i det egentliga landtbrukets tjänst och kanske några timmar senare i någon af dess binäringar. Det blefve därför mycket svårt att behandla dessa på samma sätt som den vanliga industrien utan att medtaga det egentliga landtbruket, och det torde hända, att särskilda föreskrifter vore erforderliga för att i en lag af denna beskaffenhet äfven inrymma landtbrukets binäringar. Hvad landtbruket sjelf beträffar, finnes väl särskildt i vårt land icke någon handtering, som drifves på ett så patriarkaliskt sätt som denna. Större delen af vår jord är ännu i besittning hos små jordbrukare, hvilka utöfva sitt yrke dels såsom sina egna arbetare, dels med tillhjälp af söner och döttrar och kanske med en eller annan dräng eller piga. De lefva således i alldeles samma förhållande som i det vanliga familjelifvet, och det torde vara mycket svårt att tänka sig, att man skulle införa en ansvarspligt inom detta familjeområde på samma sätt, som nu påjudits för industrien. Den tid kan ju komma, då äfven detta befinnes lämpligt, men jag är öfvertygad, att det icke

bör ske och icke behöfver ske, förrän från denna näring sjelf och dess arbetare anspråk mer och mer allmänt väckas på att få blifva delaktig i en sådan lag, som den förevarande, och under tiden finnes tillfälle på grund af nu föreliggande förslag att på frivillighetens väg begagna riks försäkringsanstalten och småningom invänja sig i dessa förhållanden äfven på landet. Hvad jag tänker först skulle ifrågakomma att komplettera lagen med i afseende å jordbruks-handteringen vore i fråga om de större jordbruken, särskildt vid användandet af maskiner. I detta fall torde något föredöme kunna hemtas från Österrike, der en lagstiftning i detta hänseende läser finnas.

Under frågans behandling förlidet år inom denna kammare uttalade flera af de personer, på hvilka jag nyss syftade, sina sympatier för lagen, men hyste dock stora betänkligheter mot det då framlagda förslaget i vissa afseenden. Till dessa herrar vågar jag särskildt vädja, om de icke nu finna åtminstone de hufvudsakliga betänkligheterna häfda genom de bestämmelser, som i nu föreliggande lagförslag finnas införda dels i 21 §, som medgifver anordningar, hvilka särskildt lämpa sig för sådana arbetsgifvare, som på annat sätt än enligt lagens bud vilja ordna förhållandet med sina arbetare, dels i 5 och 25 §§ sammanställda, som angifva grunderna för riks försäkringsanstaltens verksamhet, i följd hvaraf dessa angelägenheter icke lemnas så fritt i Kongl. Maj:ts hand som enligt fjorårets förslag.

Jag vill endast helt kort beröra hvad redan af flera föregående talare påpekats, att bördan, hvarom nu är fråga, kommer att delas på tre händer, arbetaren, arbetsgifvaren och staten. Emot en ärad talare, som sade, att å arbetarens sida stode 60 dagar mot kanske 60 år på arbetsgifvarens, vill jag påpeka, att dessa 60 dagar icke endast utgöra en del af hela den tid den skadade är invalid, utan omfatta äfven ett stort antal olycksfall, som icke alls drabba arbetsgifvaren på den grund, att de blifva botade under loppet af dessa 60 dagar. Detta antal är så stort, att det enligt statistiska uppgifter uppgår till 90 à 95 procent af alla olycksfall. Naturligtvis äro dessa skador i anseende till sin kvalitet betydligt mindre än de andra och böra således icke mätas med samma måttstock, men de utgöra dock en ganska betydlig börda genom antalets storlek.

Man har äfven å ena sidan betonat den tunga, som lägges på arbetsgifvaren genom de stränga bestämmelserna om utkräfvet af lifräntor i vissa fall och om den skyldighet, som åligger arbetsgifvaren att ställa pant eller borgen eller betala det kapitaliserade värdet af lifräntan. Jag erkänner, att denna bestämmelse är sträng, men detta är ju det enda sätt, lag kan stadga för att tillförsäkra arbetaren den mesta möjliga säkerhet, då man på giltiga skäl velat stanna vid ansvarspligt och icke gått öfver till försäkringstvång. Å andra sidan har påpekats, att arbetarens rätt i alla fall icke är fullt betryggad, trots denna stränghet mot arbetsgifvaren. Dessa anmärkningar innebära de båda ytterligheterna; å ena sidan tycker man, att strängheten är för stor mot arbetsgifvarne, å andra sidan att det är för liten trygghet för arbetaren. Jag tror, att lagen

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

härvidlag gått så långt möjligt och rimligt är. Och hvad beträffar, att arbetarnes billiga anspråk i detta fall icke blifvit fullt tillgodosedda, vill jag påpeka, att man väl icke bör ställa arbetaren så att säga utom lagen. Han kommer ju i alla fall härigenom till bättre rätt än hvilken annan fordringsegare som helst, hvilken kanske blir beröfvad allt hvad han eger och rent af råkar i nöd till följd af att gäldenären icke kunnat betala sin skuld. Arbetarens rättigheter synas dock egentligen icke vara af någon annan art än denne fordringsegares, som kanske kan hafva det lika bekymmersamt utan sin förskyllan.

Jag kunde hafva haft åtskilligt att tillägga, men skall icke uppehålla kammaren längre, då tiden är så långt framskriden, utan tillåter mig att, med åberopande af hvad jag haft äran anföra, yrka bifall till föreliggande paragraf.

Friherre Klingspor: Den siste talaren ansåg, att detta förslag såsom ett slags medlingsförslag borde af oss antagas, trots de brister han sjelf erkände, att det hade. Den första förutsättningen för att en lag skall kunna funktionera väl är, att de förutsättningar, på hvilka den hvilar, äro likformiga. I denna lag afses nu ett förhållande emellan arbetare och arbetsgifvare. Jag vill då fråga: finnes någon likformighet i afseende å de olika arbetsförhållandena inom landet? Det finnes mången arbetsgifvare, hos hvilken, när han stänger dörren till sin fabrik, det är slut med omsorgen för arbetaren; förhållandet mellan arbetsgifvaren och arbetaren har upphört, han tager ingen notis om dem utöfver hvad som sker på arbetsplatsen och behöfver det ej heller. Detta är naturligtvis fallet i eller i närheten af städer eller andra större platser och gäller i allmänhet mindre fabriker. Vidare kan det finnas större industriella anläggningar, hufvudsakligen i städerna, men äfven på andra platser och inom större samhällen, der arbetsgifvaren utom arbetsplatsen har någon större eller mindre beröring med sitt folk, såsom genom kassor, sjukhjälp, bostadsanordningar eller dylikt; arbetarne äro der dock i hufvudsak hänvisade till den kommun, dit de höra, och arbetsgifvaren har ingen direkt fattigvårdsskyldighet i afseende å dem. Mellan dessa båda kategorier finnas naturligtvis många mellansorter. Sedan komma vi till vissa arbetsgifvare på landsbygden, som drifva en bruks- eller annan rörelse. Bruksegaren t. ex. har en egendom, större eller mindre, och för att få arbetare till sin industri måste han uppföra bostäder åt dem; han måste se till och hafva vård om dem på alla möjliga områden. På grund af fattigvårdslagstiftningen och andra förhållanden är han i de flesta fall sin egen fattigvård; hans intresse ligger således deruti, att hans folk skall berga sig så väl som möjligt, för att de icke i stället skola behöfva komma till honom såsom underhållstagare, ty han kan i så fall icke bli utaf med dem, då de icke kunna tvingas lemna platsen och svårigen blifva emottagna på annat håll.

Jag skall nu uppehålla mig vid denna sista klass af arbetsgifvare. Jag tror nemligen, att denna lag, som här föreligger, kan

passa för de andra kategorierna af arbetsgifvare. För dem gäller, att de icke äro skyldiga att iakttaga några underhållspligter gent emot sina arbetare, och till följd deraf hafva de kommuner, till hvilka arbetarne höra, en fordran på att något skydd skall erhållas af arbetsgifvaren. Hvad det nu i grund och botten gäller, smakar sålunda ej så litet af fattigvård, ehuru man icke vill erkänna detta, utan söker gifva det utseende af något annat. Stora arbetsgifvare på landet deremot hafva vård om sitt folk i större omfattning, än detta förslag erbjuder. I händelse af skada eller sjukdom, som rubbar arbetarens arbetsförmåga och återverkar på familjen, kommer denne arbetsgifvare omedelbart i den ställning, att han måste se till, att följderna af den olycka, som inträffat, afhjelpas. Huru mycket det än talas om karenstid, får han säkerligen vid svåra olycksfall under den första perioden träda emellan. Detta är ett frivilligt åtagande, som han icke är lagbunden till, men förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare är på sådana platser i allmänhet mycket godt, och det ömsesidiga intresset bjnder att se till, att den skada, en arbetare lidit, blir så mycket som möjligt afhulpen. Och om skadan återverkar på arbetsförmågan, söker arbetsgifvaren att sätta honom till sådant arbete, som han kan utföra, och hvarigenom han blir i stånd att förtjena sitt bröd genom sitt eget arbete. Detta är att väcka sjelfkänslan.

*Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Skola vi nu kasta oss in i en lagstiftning, som skapar ett alldeles särskildt fiendtligt förhållande emellan arbetsgifvaren och hans arbetare och som lemnar arbetaren rätt och tillfälle att pocka på extra fördelar från sin principals sida? Om än arbetsgifvaren kan återförsäkra sin risk, så, om risken är något orätt i och för sig, blir den det icke mindre därför, att den kan afvecklas, och arbetsgifvaren blir tvungen till en känbar utgift för att befria sig från ett rent onus. Jag är ganska viss om, att en mängd smärre arbetsgifvare finnas, som icke hafva råd att utsätta sig för den risk, som är förenad med detta, och att det finnes näringar, hvilka icke tåla vid, att man ålägger dem dessa riskpremier. När olycksfall föreligger och man känner sig intagen af medömkan för den skadade arbetaren och man ser, huru nöden står för dörren, då känner man och inser, att det är samhällets och arbetsgifvarens pligt att söka lemna bot och lindring, och man tycker, att en sådan försäkring som den ifrågasatta icke borde kunna vara annat än i högsta grad välsignelsebringande; men går man denna lagstiftning in på lifvet, kan man icke underlåta att se, hurusom bakom densamma lurar ett geschäft, för hvilket den lemnar öppet rum för allahanda oegentligheter. Eller hafva vi icke erfarenhet om, huru vissa advokater i fall af skador i följd af jernvägsdrift förstå att draga fördel af situationen och få fram ersättningar, som ingen människa tänkt sig och hvilka icke stå i någon rimlig proportion till den lidna skadan? Dessa advokater skola icke uraktlåta att begagna sig af tillfället att taga vård om vårt folk och genom att processa sig till skadeersättningar åt sina klienter pålägga arbetsgifvarne sådana bördor

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

som vi nu knappast kunna tänka oss. Blott det, att lagen bestämmer, »att lifränta icke skall utgå i de fall, der ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst *en tiondedel*», skulle komma att lemna rum för advokatyr i stor skala i ändamål att söka få olycksfallet i fråga inrangeradt under denna bestämmelse. Gränsen för verklig skada, som skulle ersättas, borde ej sättas lägre än 75 eller *högst* 50 procent i nedsatt arbetsförmåga, hvarigenom risken bättre delades emellan arbetaren och arbetsgifvaren, och lagen inskränktes till de områden, der känslan förestafvar skyddspligt. Det är icke så, att, på sätt herr justitieministern yttrade, ansvarsförhållandet gent emot arbetaren är tydligt och klart, utan de bestämmelser, lagen i detta fall innehåller, äro af den art, att de utan tvifvel skulle lemna fältet öppet för otaliga geschäft.

Den siste talaren anmärkte, att 21 § öppnar en möjlighet för arbetsgifvaren att undandraga sig sin ansvarspligt enligt denna lag. Jag vill dock påstå, att för de arbetsgifvare, hvarom jag talat, finnes ej möjlighet att använda denna 21 §, då det för dem skulle medföra alldeles för stora kostnader. Såsom sjelf arbetsgifvare, är jag i afseende å dessa kostnader icke utan erfarenhet. Ett olycksfall inträffade med en af mina arbetare, dervid arbetsförmågan nedsattes ända till 75 procent, och jag skulle således efter denna lag varit i förevarande fall skyldig att betala inemot 4,000 kronor. Visserligen förorsakades olyckan genom arbetarens egen oförsigtighet, men det är ju så, att en arbetsgifvare sällan vill till sin fördel åberopa hvad man kallar grof vårdslöshet. Mannen var mycket illa skadad, och jag fick se till, att han erhöll nödig läkarevård och skötsel, som fortgick, om jag minnes rätt, under ett par års tid. Då han blef så pass återställd, att han kunde börja arbeta, fick han en lättare sysselsättning, och så småningom återkommo krafterna och han kunde med fullt återvunnen arbetsförmåga återgå till sitt förra arbete och såmedelst till fulla försörja sig och sin familj. På så sätt kan en arbetsgifvare, som har större arbetsresurser, då olyckan är framme, hjälpa och lätta under för den skadade arbetaren utan de stora utgifter och omkostnader, som den föreslagna lagstiftningen förutsätter, onödiga utgifter förekommas och man beröfvar icke arbetaren all hans ambition, och denne behöfver icke hos sin arbetsgifvare framställa än det ena och än det andra anspråket, helst han ju alltid har att stödja sig vid den lagstiftning, som redan finnes.

För någon tid sedan var här fråga om en annan lagstiftning, som berörde rent ekonomiska förhållanden, och då förklarade justitieministern, att han ansåge, att en sådan lagstiftning icke kunde åstadkommas i följd af vissa svårigheter, som dervid mötte. Hvilka vore då dessa svårigheter? Jo, farhågan att stöta någras ekonomiska intressen. Här skulle således inga dylika svårigheter förefinnas! I det ifrågavarande fallet skulle man dock endast *snudda* invid den juridiska rätten, men icke praktiskt våldföra någons ekonomiska intressen, och dock drager man sig i föreliggande lag icke för att icke blott *snudda* vid, utan att alldeles bestämdt förorätta en viss bestämd grupp af arbetsgifvare. Jag kan för min del icke kalla

detta för ett godt lagstiftningsarbete att på så sätt skära alla öfver en bank och icke taga hänsyn till rådande, olikartade förhållanden.

Nu är det ett sorgligt förhållande, att vi under senare tider, ja kanske sista seklet, icke haft några lagstiftare af hög rang. Detta är en ledsam sak, men att nu därför inom Riksdagen försöka få än det ena, än det andra lagförslaget, ofta med full visshet om att det icke skulle komma att funktionera riktigt, kan jag ej finna vara i sin ordning, och vi vilja ej underkasta oss att vara försökskaniner för dylika experiment. Vi få försöka att lagstifta med ledning af anmärkningar, som göras, och försöka komma derhän, att lagstiftningen funktionerar så rättvist som möjligt för att en gång, hvad nu detta ämne beträffar, komma derhän, att vi få en försäkringslag, som lemnar arbetarne erforderligt skydd utan att arbetsgifvarne deremot kunna göra några berättigade anmärkningar. Då herr Fränckel ordade om att jordbruksarbetarne icke vore tagna med, befann han sig nog på bakspår, ty de tårar, han trott sig finna här, därför att jordbrukarne icke skulle blifva delaktiga af denna lagens välsignelse, voro nog krokodiltårar. Hvad vi mena, är, att om man försökte skrifva lagen så, att den skulle gälla äfven för jordbruket och dess binäringar, skulle man snart få se yppas de svårigheter jag påvisat att få till stånd en sådan lagstiftning. Kan deremot en lag skrivas så, att den passar äfven för oss, tror jag, att hela landet skulle med tillfredsställelse helsa en sådan lagstiftning, men att lagstifta så, att man stör det goda förhållandet emellan arbetsgifvaren och hans arbetare och dermed också sjelfva näringsens sunda funktionerande, det är efter min åsigt en lagstiftning, som ingalunda kan vara välgörande för vårt land.

Jag yrkar afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Asker: Herr grefve och talman! Mine herrar! Innan jag till bemötande upptager en del af de anmärkningar, som framstälts mot det föreliggande lagförslaget, torde det tillåtas mig att yttra några ord angående min egen ställning till frågan. Jag har inom utskottet förordat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet hufvudsakligen af det skäl, att, då Konung och Riksdag genom lagen af den 12 mars 1886 fastslagit principen om ansvarighet för olycksfall i följd af jernvägsdrift, konsekvensen fordrar, att en dylik ansvarighet utsträcker jemväl till andra områden, der yrkets farlighet påkallar likartadt skydd.

De hufvudgrunder, på hvilka ifrågavarande förslag hvilat, anser jag för min del vara sunda och rigtiga: ersättningspligt för arbetsgifvaren, då en olycka drabbar arbetaren i arbetet, men ej *utom* det samma; en riksförsäkringsanstalt, som lemnar arbetsgifvarne tillfälle att mot skuliga premier få sina risker återförsäkrade, och bördan af det hela på så sätt fördelad mellan staten, arbetsgifvarne och arbetarne, att staten bekostar anordnandet och förvaltningen af riksförsäkringsanstalten, arbetsgifvarne ansvara för den ersättning, som blifver en följd af dödsfall eller minskad arbetsförmåga sedan 60 dagar förflutit efter olycksfallet, och arbetarne å sin sida svara för

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

den ersättning, som föranledes af att ett olycksfall inträffat under de första 60 dagarne. Vidare har det lemnats öppet för arbetsgifvaren att genom särskilda utaf riks-försäkringsanstalten godkända anordningar träffa aftal med sina arbetare om den ersättning, som skall utgå för framtida olycksfall, och slutligen har man inom riks-försäkringsanstalten anordnat en frivillig försäkringsrörelse, i hvilken såväl arbetsgifvarne ega rätt att försäkra de arbetare, hvilka icke höra till de i lagen upptagna yrkeskategorierna, som ock arbetarne hafva rätt att försäkra sig sjelfva.

Nu säger man, att det ligger en orättvisa deruti, att icke arbetarne under alla förhållanden skola bidra till sin egen försäkring; men jag beder att få erinra derom, att då en dylik bestämmelse ifrågasattes, när arbetarförsäkringsfrågan förevar vid 1898 års riksdag, från mera än ett håll i denna kammare framhölls, att det tjänade till intet att pålägga arbetarne några afgifter, enär det i allt fall blefve arbetsgifvarne, som i verkligheten finge betala äfven arbetarnes andel i dessa afgifter.

Då det emellertid är på Riksdagens eget initiativ som olycksfallsförsäkringsfrågan uppkommit, då nio millioner kronor finnas afsatta till arbetareförsäkringsfonden samt då det är sjetten gången denna fråga nu hvilat på Riksdagens bord, kan jag icke tänka mig, att Första Kammaren å nyo skulle vilja skjuta denna viktiga fråga åt sidan.

Hvad härefter beträffar de förslag, som gå i motsatt riktning mot Kongl. Maj:ts proposition, har motionären, herr Lundberg, förordat sitt förslag, hemtadt från gällande lagstiftning i Danmark och grundadt på s. k. *kapitalförsäkring*. Jag erkänner villigt, att det mången gång kan för en arbetsgifvare vara till lättnad att genast blifva qvitt sin ersättningspligt, likasom det för arbetaren kan vara en förmån att på en gång lyfta ett kapital, men utskottet har i sin motivering framlagt så talande skäl mot en lagstiftning i den riktningen, att jag icke kan tänka mig, att Riksdagen slår in på denna väg. Utskottet säger nemligen på sid. 28 i betänkanudet, bland annat:

»En lag i den af motionären angifna riktningen skulle tillgodose de större arbetsgifvarnes intressen, men göra detta på bekostnad af de mindres.

Vidare skulle det lätt nog kunna inträffa sådana förhållanden, att icke ens den förmögne arbetsgifvaren funne en fördel i att nödgas utgifva ersättningen i den af motionären förordade form. Ty om exempelvis den skadade arbetaren utan att efterlemna enka och barn aflede kort tid efter kapitalets utbetalande, har ju arbetsgifvaren tydligtvis förlorat en ganska stor summa, som dertill endast kommer den aflidnes borgenärer eller aflägsnare arfvingar till godo.

Ersättningarnas utgående i ett visst kapitalbelopp skulle icke heller alltid lända till arbetarnes fördel. Hos dem såväl som hos de flesta personer i små förhållanden kan man icke i allmänhet förutsätta den insigt i lämpligaste sättet för penningars handhavande, som gifvetvis i dylika fall är af nöden. Det erhållna kapitalet

skulle säkerligen ofta nog hastigt försvinna. Ja, det torde mången gång komma att inträffa, att, sedan den skadade arbetaren genom bristande förtänksamhet förlösat sitt kapital, arbetsgifvaren finge ännu en gång i form af fattigunderstöd lemna bidrag till hans försörjning.»

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.*

Härtill kommer, att, så vidt jag kan förstå, det icke finnes någon möjlighet att skydda arbetarens kapital emot fordringsegares kraf, sedan kapitalet en gång kommit i arbetarens hand.

Herr Benedicks åter har i sin reservation stannat vid det blygsamma anspråket på en riksförsäkringsanstalt för endast *frivillig* försäkring. Han kommer till detta slut, sedan han framhållit alla sina skräckbilder om otaliga tvister, prostitutionens ökning och socialismens intåg i landet, hvilka herrarne känna igen från föregående års riksdagar. Han avslutar sin motivering mot utskottets betänkande med följande strof:

»Lagen vore ödesdiger och farlig; *ödesdiger*, ty en återgång till nuvarande sundare förhållanden vore omöjlig, och *farlig* af den orsak, att den skulle utgöra början till en socialistisk lagstiftning inom vårt land. I lagens spår skulle nämligen på samma grunder och nästan med naturnödvändighet följa först obligatorisk olycksfallsförsäkring och sedan sjukdoms-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring, ja, hvarför icke äfven försäkring mot arbetslöshet och lifsförsäkring, detta allt på arbetsgifvarnes bekostnad, ty *obefogade anspråks tillfredsställande föder nya anspråk.*»

För min del kan jag icke finna, att förhållandena skola blifva mindre sunda därför, att man skapar skydd mot följderna af olycksfall, och om så skulle blifva, att den nya lagen skulle hafva till följd sjukdoms-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring, skulle jag icke anse detta för en olycka, utan för en heder för vårt land. Reservantens ängslan för en socialistisk lagstiftning i Sverige delas, efter hvad jag tror, icke af många och säkerligen icke af andra än dem, hvilka så att säga »se spöken midt på ljusa dagen», och deras farhågor lära icke komma att lägga sig, äfven om den nu ifrågasatta lagen icke vunne Riksdagens godkännande.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag, herr grefve och talman, värdsamt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Wester: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men uti ordförandens för det särskilda utskottet anförande förekom något, som jag anser icke bör stå obemött i kammarens protokoll för framtiden. Mot slutet af ordförandens eleganta och humoristiska anförande erinrade han om, att detta förslag hade en politisk bak-

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

grund. Han yttrade nemligen, att vi längre fram under riksdagen hade att afgöra stora och viktiga frågor, då det gäller för denna kammare, kanske mera än för medkammaren, att ålägga andra samhällsklasser stora bördor, hvarför vi i dag borde visa oss beredvilliga att pålägga oss sjelfva en börda. Jag tror icke, att detta tal är fullt berättigadt. Icke kan man väl säga, att detta förslag pålägger Konungens förtroendemän några bördor, icke heller oss landtmän eller kammarens många embets- och tjänstemän. Nej, vi lägga nog — högsint och ädelmodigt — dessa bördor på ett fåtal arbetsgifvare. Men det kommer en annan fråga litet längre fram, då det talet nog kan hafva sitt berättigande, nemligen då frågan om sjelfdeklaration och progressiv beskattning föreligger till kammarens afgörande, och då hoppas jag, att kammaren skall dertill lemna sitt bifall. Jag tror för min del icke, att ett afslag på denna fråga skall tydas så, som om man icke ville åtaga sig en börda, lika litet som ett bifall till förslaget skulle komma att tolkas så, som skulle vi ädelmodigt tagit på oss en särskild börda. Nej, frågan må lösas på öfvertygelsens väg, på goda skäl och icke på någon annan väg.

Jag har intet yrkande att göra.

Hans excellens friherre von Essen: Det är icke med nöje jag begärt ordet för att uttala min ställning till denna fråga, men jag har ansett mig skyldig gifva den till känna till den kraft och verkan det hafva kan. Om någon kommer att följa mig, vet jag ju icke, men jag har för min enskilda del ansett mig nödd och tvungen att uttala den mening, att jag i år står på samma ståndpunkt som i fjor rörande antagandet af denna lag, ehuru, det måste erkännas, den förbättring, som gjorts i Kongl. Maj:ts proposition derigenom, att efter utskottets behandling af densamma tillkommit en s. k. riksförsäkringsanstalt, är ganska afsevärd.

Jag skall icke inlåta mig på någon pröfning af förslagets olika paragrafer, om jag än i detta afseende skulle kunna hafva åtskilligt att anmärka, utan endast hålla mig till hufvudgrunden, nemligen tvångsförsäkringen, hvilken jag för min del icke kan gilla.

Det förvånar mig ej, att många röster höjt sig för densamma och mycken tillslutning till en viss grad vunnits för en obligatorisk försäkring i ännu större utsträckning, än här är i fråga; men under de år, som förflutit sedan Riksdagen och regeringen började taga denna fråga om hand, har en ganska betydlig förändring egt rum i afseende å försäkringar för olycksfall. Det har uppgifvits, att icke mindre än 85 procent af de arbetare, hvilka tillhöra de kategorier, hvilka i den föreslagna lagen förekomma att tvångsförsäkras, redan blifvit försäkrade i enskilda bolag, och det skulle således vara för att vinna försäkring för dessa återstående 15 procent, som det skulle vara nödvändigt att antaga denna lag. Det kan ju icke förnekas, att det vore önskligt, att äfven denna återstod kunde vinnasamma förmån, men å andra sidan lär väl icke kunna bestridas, att det vore mycket önskvärdare, om detta mål kunde vinnas, hvad arbetsgifvarne vidkommer, utan tvång. Jag föreställer mig, att den opinion,

som allt mer och mer gör sig gällande, att rättvisa och billighet böra bjuda arbetsgifvarne att försäkra sina arbetare, också skall drifva dem derhän, helst arbetarne sjelfva till sist väl icke lära söka anställning hos sådana arbetsgifvare, som i detta hänseende icke vilja understödja dem. Men denna arbetareförsäkring komme dock till stånd på frivillighetens väg, och jag kan för min del icke dela den ärade ordförandens mening, att det vore en skam, om vi här icke följde andra länders exempel. Snarare synes det mig, som om det vore en heder för Sverige, om vi vore det enda land i Europa, som velat och mäktat lösa denna stora sociala fråga på den rena frivillighetens väg. När jag härtill lägger den omständigheten, att endast ett fåtal arbetare komma inom denna lags gränser, ty det större antalet arbetare i jordbruket och dess binärningar stå utanför, hvilka dock nu genom den föreslagna riks-försäkringsanstalten äro i tillfälle att blifva försäkrade och försäkrade utan tvång, hvarför skulle då icke denna frihet kunna utsträckas åt alla arbetare? Jag kan icke dela herr ordförandens öfvertygelse derutinnan, att riks-försäkringsanstalten icke lämpligen skulle kunna anordnas, derest den icke vore grundad på tvångsförsäkring och för att vara till en hjälp och ett stöd för de arbetsgifvare, hvilka genom anstaltens anlitande vilja förminska sin försäkringspligt.

Hvarför skulle icke denna anstalt kunna bildas för att tillgodose den stora arbetsskara, som icke kommer inom denna lag? Jo! Försäkringsbolagen skulle derigenom blifva undanskjutna, och det skulle uppkomma en täflan mellan dem och riks-försäkringsanstalten.

Ja, den skadan, att icke den sortens försäkringsverksamhet skulle fortsättas här i vårt land, är ganska ringa, jemförd med den skada, ett antagande af det föreliggande lagförslaget, enligt mitt förmenande, i öfrigt skulle medföra. En stor lättnad skulle det ju dock blifva derigenom, att försäkring af arbetarne ju skulle kunna erhållas vida billigare, än hvad hittills varit möjligt, då ju riks-försäkringsanstalten, som bekostas af staten, icke skulle behöfva tillgodogöra sig den vinst som de enskilda försäkringsbolagen. Jag tager nemligen för alldeles gifvet, att de försäkringsbolag, som slagit sig på denna gren af försäkring, gjort det på grund af den vinst, som dermed kunde vara förenad.

Jag har tillåtit mig säga, att lagen kunde medföra skada, och skall derfor be att med ett par ord få antyda, hvarpå jag närmast syftar. Det goda förhållande emellan arbetsgifvare och arbetare, som naturligtvis i hög grad befordrats derigenom, att en arbetsgifvare frivilligt och efter eget åtagande beredt sina arbetare försäkring, skulle i ganska väsentlig grad förminskas, derest en arbetare med lagen i hand kunde fordra detta såsom en rätt. Med lagen i hand kunde arbetarne då äfven gå till rätta med sina arbetsgifvare och — äfven om skäl dertill icke förefunnes — försöka att vinna mera, än hvad arbetsgifvarne måhända kunde anse sig vilja utgifva i försäkringspremier. Man har mycket talat om dylika tvister, såsom innebärande en fara för det goda förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, och skulle denna lag bringa det derhän, att derutaf

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående er-
sätning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

härflöte ytterligare stridigheter i detta afseende, skulle lagen sann-
nerligen icke blifva för vårt land gagnelig.

Jag vågar icke alltför länge upptaga kammarens tid, men skall
dock tillåta mig att nämna ett ord om en enda af lagförslaget
paragrafer, nemligen den, som afhandlar den här mycket omtalade
karenstiden af 60 dagar, för hvilken tid arbetaren sjelf skulle få
sörja för sin försäkring och således sjelf blifva delaktig i kostnaderna
för densamma. Detta deltagande från arbetarnes sida tillintetgöres
dock genom hvad som anförts i statsrådsprotokollet, der det heter,
att sjukkassorna skulle träda emellan och således vara de, som under-
hölle arbetarne under denna karenstid. Detta är väl dock icke
egentligen sjukkassornas ändamål, utan de äro väl närmast afsedda
för verklig sjukdom och icke för olycksfall, hvilket ju är två skilda
saker. Vida bättre är det väl då, att sjukkassorna få draga försorg
om de sjuka arbetarne, och att man i stället genom försäkring tryggar
arbetarne för följderna af olycksfall. Så bedrifves detta ock för
närvarande inom industrien, och jag tror knappast, att det skulle
lända till gagn, om man ville lägga denna tunga på sjukkassorna.
För öfrigt lemnas i allmänhet i de flesta fall, jag känner till, en
ganska ringa ersättning af sjukkassor; och ingen lärer väl önska, att
arbetarne skola sakna underhåll och nödigt lefvebröd under dessa
60 dagar, som de skulle få vänta för att få ersättning för olycks-
fall. Må så vara, att arbetarne på sådant sätt skulle blifva satta
i den ställning, att de finge sjelfva bidraga till sin olycksfalls-
försäkring; hvar och en vet dock af erfarenheten, att det icke är
någonting, som verkar så nedtryckande för en arbetare som att
blifva nödsakad att skuldsätta sig. Det går då alltför lätt allt längre
utför på skuldsättningens väg. Jag tror det därför vara vida bättre,
att ingen karenstid finnes, utan att en arbetare, som drabbas af
olycksfall, genast får ut sin försäkring.

Slutligen ber jag ock att få tillägga ett par ord rörande den
politiska sidan af denna fråga, hvarom här talats, rörande den politiska
nödvändigheten af att Första Kammaren bidrager till ett beslut i
det framlagda lagförslaget rigtning. Jag kan icke fatta ett sådant
resonnement, att det skulle vara politiskt klokt att taga en sak,
som kommer att verka för all framtid, för att vinna ett mer eller
eller mindre viktigt mål för dagen. Ty icke vill man väl ändock
sammankoppla denna fråga med den stora, den största frågan, som
vi nu snart gå att afgöra? Jag hoppas verkligen, att Första Kammaren
tänker alltför högt om medkammaren för att ens ett ögonblick vilja
ifrågasätta, att hvad Första Kammaren i sak beslutar rörande denna
fråga skulle kunna utöfva det ringaste inflytande på Andra Kammarens
beslut i vår största fråga på dagordningen.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Herr Stephens: Som en del anmärkningar blifvit gjorda emot
hvad jag förut här yttrat, skall jag be att få bemöta ett par af
dessa anmärkningar.

Hans excellens statsministern sade, att den tunga, som skulle

drabba arbetsgifvarne, behöfde de icke bekymra sig om, ty den kunde de lägga på konsumenterna. Ja, mine herrar, det kan ju vara så, att detta kan ske i något fall, men i många fall kan det icke ske. För ögonblicket skall jag endast nämna, att våra trävaruexportörer, som betalat höga aflöningar till sina arbetare och som haft dyra pris på sitt timmer under föregående år, skulle, om vi nu hade olycksfallsförsäkring, drabbas af densamma såsom en ytterlig tunga, ty nu, då skeppningsperioden står för dörren, hafva trävarorna gått ned i pris med omkring två pund per standard. Det lärer då svårligen låta sig göra att af konsumenterna taga igen kostnaderna för olycksfallsförsäkringen. Detta är nu endast ett exempel, men många flera skulle kunna anföras, hvilka skulle ådagalägga, att det alldeles icke är producenterna, utan både producenter och konsumenter, som bestämma priset på varor. Det bestämmes genom tillgång och efterfrågan.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Hans excellens har vidare nämnt, att det redan från äldre tider varit brukligt, att arbetsgifvarne understödja sina arbetare, och han har till bevis härför framdragit exempel från flottan, hvars personal till en del är pensionerad. Ja, mine herrar, men flottan har först och främst bestämt lönen, vidare tjenstetidens längd samt slutligen pensionens belopp. Här är förhållandet deremot ett helt annat, ty arbetarne bestämma lönen genom strejker, tiden bestämma de äfven, ty de komma och gå efter behag, och pensionen bestämmer lagen. Situationen är således här en helt annan än uti det af hans excellens anförda exemplet.

Herr Fränckel har påstått, att jag skulle hafva sagt, att arbetsgifvarne skulle komma att få betala 300 kronor om året under 60 år i händelse af inträffande olycksfall för någon af deras arbetare. Han måste hafva hört orätt, ty jag sade endast, att så *kan* komma att ske, och detta kan jag äfven bevisa. Ty om en femtonåring blir skadad, så att han blir alldeles oförmögen till arbete, så är det ingenting alls, som hindrar, att han kan blifva 75 år gammal, och arbetsgifvaren får då till honom utbetala 300 kronor om året i 60 års tid.

Jag har med uppmärksamhet åhört dagens diskussion, och det har dervid förefallit mig, som om man litet hvar varit benägen att medgifva, att det finnes ganska många brister i den föreslagna lagen. Bland annat har man medgifvit, att det är en stor kategori af arbetare, som icke beröres af lagen, men som dock borde vara med, nemligen jordbruksarbetarne. Och då jag för min del anser, att lagen i sin helhet är i behof af all den förbättring, den kan få, och det här tyckes vara sympatier för att hjälpa jordbruksarbetarne, så vill jag härmed endast tillkännagifva, att jag, i fall § 1 af lagen antages, kommer att vid föredragning af § 2 yrka på införandet af en 16:de punkt af det innehåll, att alla jordbruksarbetare skola lyda under lagen, hvarvid jemväl då äfven bör strykas det tillägg, att binäringar till jordbruket icke skola komma i fråga.

Jag har intet vidare att tillägga.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Ropen på proposition förnyades.

Herr Sandberg: Herrarne kunna väl gifva sig till tåls ett par minuter, ty min vana trogen, skall jag endast yttra några få ord.

Jag är ingen beundrare af den nu föreslagna lagen, och särskildt anser jag det vara en brist, att icke arbetarne få direkt betala någon andel i afgifterna för sin försäkring. Men hvad som tvingar mig att gifva min röst för förslaget är, att våra arbetare vid industriella verk i verkligheten vid olycksfall stå rättslösa, alldeles rättslösa emot arbetsgifvarne, och att det helt och hållet är beroende på en arbetsgifvares nåd, om han, när en af hans arbetare drabbas af olycksfall, vill göra något eller intet för att understödja honom.

Rätt är dock bättre än nåd, och därför yrkar jag bifall till förslaget.

Herr Lundström: Sedan jag begärde ordet, har hans excellens riksmarskalken yttrat sig, och det kunde då för mig vara öfverflödigt att här upptaga tiden, då jag helt och hållet instämmer uti hvad han anfört. Men då jag nu fått ordet, vill jag dock meddela, att jag är alls ingen motståndare till, att ersättning beredes arbetarne i händelse af olycksfall, men anser, att denna sak fortfarande, såsom hittills skett i vårt land, bör ordnas på frivillighetens väg. Det nu föreliggande lagförslaget är dessutom uti vissa punkter sådant, att det måste vara egnadt att väcka arbetarnes misstro till arbetsgifvaren, och min bestämda öfvertygelse är, att ett antagande af lagen skulle i betänklig grad verka störande på det goda förhållandet emellan arbetsgifvare och arbetare, hvilket ännu lyckligtvis i många trakter af vårt land är mycket godt.

Det nämndes ju redan under förra riksdagen, att omkring 85 % af vårt lands egentliga industriarbetare då på frivillighetens väg voro försäkrade mot olycksfall, hvilket äfven förut i dag blifvit påpekadt. Dertill vill jag endast tillägga, att, enligt den olycksfallsstatistik för år 1897, som af H. Gullberg utarbetats inom kommerskollegium, utaf 64,700 arbetare, som sagda år voro anställda inom våra farligaste yrken, nemligen vid våra malmgrufvor, masugnar, jernverk, mekaniska verkstäder och jernvägar, voro omkring 50 % på frivillighetens väg försäkrade mot olycksfall och omkring 38 % delegare i understöds-kassor. Således hade tillsammans omkring 88 % af de i dessa yrken anställda arbetarne att vid iråkade olycksfall påräkna understöd i den ena eller andra formen. Skulle nu äfven en riksförsäkringsanstalt komma till stånd, som förvaltades på statens bekostnad och som meddelade försäkringar mot billiga och väl afvägda premier, kan man vara öfvertygad, att antalet frivilliga försäkringar skulle ännu mera ökas.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, utan ber att få instämma med dem, som hafva yrkat afslag å lagen.

Åter hördes rop på proposition.

Grefve Hamilton: Jag skall endast yttra ett par ord för att taga afstånd från den ståndpunkt, som friherre Klingspor såsom jordbrukare intagit, och protestera emot den beskyllning, han utslungade emot oss jordbrukare, då han framhöll, att lagen möjligen skulle kunna komma att gå igenom på grund af våra röster, och detta därför, att jordbruksarbetarne icke omfattas af lagen.

Tvärtom beklagar jag detta förhållande och hyser förhoppning om att, derest lagen på grund af ett sådant yrkande, som herr Stephens nyss antydde, också icke nu kommer att ändras, en dylik förändring dock i framtiden måtte komma att ske.

Det är ju helt tydligt, att det nu föreliggande lagförslaget för den, som var en varm anhängare af det stora invaliditets- och ålderdomsförsäkringsförslaget af år 1895, måste förefalla synnerligen tarfligt.

Men om jag likväl med min röst biträder förslaget, gör jag det därför, att jag anser det innebära ett steg i rätt riktning och att något bättre framdeles deraf kan följa.

Herr Hasselrot: Jag har begärt ordet med anledning af den högt ärade talarens på elfsborgsbänken yttrande.

Han framhöll detsamma, som förut flerfaldiga gånger blifvit påpekadt, nemligen att af våra yrkesarbetare omkring 85 % voro försäkrade på frivillighetens väg, och han ansåg, att Sverige borde gå i spetsen på denna väg och icke behöfde följa andra länders lagstiftning för att vinna det åsyftade målet.

Jag tillåter mig dock fästa hans och kammarens uppmärksamhet derpå, att det kanske icke är så alldeles väl bestäldt med dessa på frivillighetens väg försäkrade arbetare. Först och främst sakna vi kännedom om, till hvilket belopp de äro försäkrade, och vidare utgå ju i det öfvervägande antalet fall dessa försäkringar med ett visst belopp för en gång, när olycksfallet inträffar.

Detta är enligt mitt förmenande den egentliga olägenheten med den frivilliga försäkringen och hvarigenom den visar sig mindre fördelaktig än den försäkring, som ifrågasattes uti det föreliggande förslaget. Det är nemligen långt mindre nyttigt för den skadade och för hans familj att få en rund summa på en gång, hvilken vanligen ätes upp under loppet af ett eller annat år, än att de få sig tillförsäkrad en, låt vara knapp och nödtorftig, men dock säker bergning för lifstiden.

Jag skall äfven be att få yttra ett par ord om denna frågas politiska innebörd. Jag hyser visst icke den uppfattning, att denna relativt lilla fråga skall kunna inverka på afgörandet af den största af de frågor, som i år ligga på Riksdagens bord.

Men frågan har dock, hvad denna kammare beträffar, en icke ringa politisk betydelse.

Kammaren har nemligen flere särskilda gånger uttryckligen af regeringen begärt ett lagförslag i denna riktning. När regeringen så gång efter annan framkommit med än det ena, än det andra vidlyftiga och fullständiga förslaget, så har kammaren sagt nej.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
angående ersättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Det, som en talare nyss sade, bästa förslaget af 1897 vann icke kammarens gillande.

Kom så regeringen med ett annat förslag, grundadt på försäkringspligt, och kammaren sade åter nej.

Nu har man kommit med det minsta, som gerna kan sättas i fråga, nemligen ett förslag, grundadt på ersättningspligt i förening med försäkringsrätt. Säger kammaren nu återigen nej, vet jag icke, huru kammaren kan göra anspråk på anseende i politiskt afseende. Ty vet man icke bättre hvad man vill än så, då lär man icke hädanefter kunna räkna med eller fästa särdeles afseende vid ett uttalande af Första Kammaren.

Jag tillåter mig yrka bifall till den föredragna punkten.

Friherre Åkerhielm: Jag ber herrarne att ej blifva otåligen, jag skall endast säga några ord, dertill uppkallad af hvad som yttrades af den högt ärade talaren på elfsborgsbänken. Till väsentlig del har det redan blifvit besvaradt af den näst föregående talaren, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att det af talaren på elfsborgsbänken omnämnda faktum, att den frivilliga olycksfallsförsäkringen redan nått en betydlig omfattning, enligt mitt förmenande snarare talar för förslaget än mot detsamma. Den omständigheten, att ett stort antal arbetare redan blifvit försäkrade och att det endast är ett mindre antal, som återstår, visar nemligen, att ett antagande af lagen ej kommer att medföra synnerligen mycket större bördor än dem, som redan hvilat på arbetsgifvarne. Men hurudant är nu förhållandet? Jo, naturligtvis så, att det egentligen är de goda arbetsgifvarne, som hafva begagnat sig af den frivilliga arbetareförsäkringen, men de, som ej vilja göra något för sina arbetare, de hafva hittills dragit sig undan. Det är gent emot dem, man behöfver lagstifta, och det är därför man behöfver ålägga arbetsgifvarne en ansvarspligt. I fråga om den ansvarspligt, som bestämmes i lagförslaget, tillåter jag mig också att påpeka ett förhållande, därför att det synes mig hafva blifvit från så många håll missuppfattadt. Man har sagt, att den i lagen genomförda principen är, att risken för inträffande olycksfall skall bäras af arbetsgifvaren. Nej, så är verkligen icke förhållandet. Det har redan påpekats, att sjelfva lagen stadgar en fördelning af risken på arbetsgifvaren och på arbetaren och till en del äfven på staten. Men efter min uppfattning ligger äfven i motiven för lagen, att risken skall vara fördelad på arbetsgifvaren och arbetaren, och detta af det helt naturliga skälet, att ehuru det nog är sant, som man säger, att industriidkarne taga en betydlig del af vinsten på de farliga yrkena, så är det å andra sidan uppenbart, att också den arbetare, som egnar sig åt ett sådant yrke, tager en del af vinsten, derigenom att arbetslönerna i dessa yrken i regel äro högre än i andra.

Det har vidare talats om lagens omfattning. Somliga förmena, att den är för stor, andra att den är för liten. För min del tror jag, att när det gäller lagstiftning i ett ämne, der meningarna äro så skiftande, som här är fallet, så gör man klokt i att börja med

det mindre för att efter hand gå till det större. Jordbruksarbetarne hafva ju icke medtagits i förslaget, men vill man hafva dem med — ja, jag är icke säker på, om det yttrande, som talaren på kronobergsbänken nyss hade, förrådde en verklig önskan härom — så tror jag, att man bättre befordrar det ändamålet genom att taga lagen i det skick, den nu har, och framdeles söka få den utsträckt äfven till jordbruksarbetarne.

Jag skulle slutligen också vilja säga några ord med afseende på hvad talaren på elfsborgsbänken nämnde angående frågans politiska betydelse. Mig synes, att man icke behöfver ställa frågan i något samband med den stora fråga, om hvilken han talade, men det förefaller mig i alla fall, att det vore politiskt klokt af Första Kammaren och Riksdagen att nu göra något i en fråga, der Riksdagen själf år 1884 har tagit initiativet, der regeringen gång efter annan framlagt förslag för Riksdagen, men alltid mötts af afslag, och detta utan att Riksdagen haft något annat att sätta i stället. Jag är visserligen icke af den mening, att, när Riksdagen tagit initiativ i en fråga, deraf med nödvändighet skall följa, att, när frågan sedermera kommer åter, Riksdagen skall vara färdig att handla. Riksdagen har ovilkorligen sin fria pröfningsrätt. Men när man upprepade gånger låtit förstå, att man vill ha en lagstiftning, då synes det mig vara en pligt att, om man förkastar ett förslag, som kommer fram från vederbörande, ej gifva endast ett blekladgt nej till svar, utan man bör då visa, att man verkligen haft allvar med sina uttalanden och att man vill göra något. Derfor är det min mening, att den politiska klokheten fordrar, antingen att man bifaller det nu föreliggande förslaget eller också att man vänder sig till Kongl. Maj:t med ett bestämdt uttalande om hvad man önskar i stället. För min del, herr talman, ber jag att få yrka bifall till det föredragna stycket.

*Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Ropen på proposition återupprepades.

Herr Benedicks: Herr grefve och talman! Mine herrar! Oktadt alla de berättigade ropen på proposition, vågar jag ändock taga eder uppmärksamhet i anspråk.

I första rummet vill jag besvara den ärade utskottsordförandens ord, hvarvid jag likväl ej skall fästa mig vid den lilla personliga anstrykning, hans anförande hade. I likhet med hans excellens herr statsministern yttrade han, att jag nu ej förebragt några nya skäl. Nej, det har jag ej gjort. Förslaget är i år detsamma som i fjor, och här gäller det icke att komma med *nya* skäl, utan med *goda* skäl. Hans excellens påstod, att de skäl, jag anført, blifvit så väl bemötta, att de ej vidare kunde göra något intryck. Jag inbillar mig dock, att meningarna derom kunna vara delade, ty jag hade dock i fjor den äran att se Första Kammaren med 85 röster mot 47 instämma i reservanternas förslag. Således hade tydligen Första Kammaren en något olika uppfattning mot herr landshöfdingen och hans excellens herr statsministern.

Lagförslag
angående er-
sättning för
skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Emellertid, hvad har sedan dess inträffat? Propositionen är densamma. Tre ministrar och fyra landshöfdingar hafva uppträdt för densamma. Det är, snart sagdt, allt.

Men herr ordföranden i utskottet talade dessutom om den politiska sidan af saken, med hänsyftning, som jag antager, till vår för tillfället viktigaste fråga. Ja, mine herrar, den är så vigtig, att jag hoppas, att den skall få behandlas för sig sjelf. Men redan har åtskilligt annat kopplats tillsammans med denna fråga. Jag vill påminna om, att i fjor frågan om den kommunala rösträtten sattes i samband med frågan om försvarsorganisationen. Det har redan nu talats om progressiv beskattning och om sjelfdeklaration, hvilket jag för min del är med om. Jag kan ej heller underlåta att här göra ett meddelande för att visa, hvilka offer man vill, att Första Kammaren skall bringa, och detta utan någon effekt; ty hvilken har effekten blifvit af fjolårets offer af den kommunala rösträtten? — Högst åtta månader! Jag har nyss från tillförlitlig person haft ett meddelande om, att det vore vederbörandes mening att öfverenskomma eller att det redan vore öfverenskommet med samlingspartiet i Andra Kammaren att göra upp saken på det sättet, att detta parti skulle begära urtima Riksdag och att vederlaget för försvarsfrågans lösning skulle vara allmän rösträtt. Allt menskligt är ju ofullkomligt; här kan ju föreligga ett misstag, men med hänsyn till den persons tillförlitlighet, som meddelat mig denna underrättelse, tror jag det icke. Det visar i allt fall, att *detta* icke får vara *detta*, men den grundsatsen har dock Första Kammaren alltid hållit på.

Andra talare hafva framhållit, att Första Kammaren fem gånger förut afslagit Kongl. Maj:ts proposition i nu föreliggande ämne. Ja, några nya skäl hafva ej tillkommit, som skulle kunna förmå Första Kammaren att dervidlag ändra sin ställning, och därför hoppas jag, herr talman, i likhet med den högt ärade talaren på elfsborgsbänken, att denna fråga ej skall sättas i samband med den förut nämnda stora frågan. I denna förhoppning yrkar jag fortfarande bifall till min reservation.

Herr af Burén: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag ber om ursäkt, att jag efter den långa debatt, som egt rum, med några ord tager kammarens uppmärksamhet i anspråk. Det är en vigtig och för oss arbetsgifvare farlig fråga, som föreligger, och jag vill därför i största korthet till protokollet angifva min ståndpunkt. Jag tror, att utskottet förbisett en sak, och det är, att arbetsgifvaren kan vara arbetsgifvare den ena dagen och arbetstagare den andra. En murare t. ex., en plåtslagare eller timmerman, som drifver eget yrke, har en eller två handtlangare. Dessa äro gifta och hafva barn. Om nu en af dessa handtlangare genom ett olycksfall blir urstånd-satt att arbeta, får arbetsgifvaren enligt 4 § betala denne arbetare under hela hans återstående lifstid 300 kronor årligen. Sedan arbetaren, handtlangaren till följd af olycksfallet dött, får arbetsgifvaren betala begravningshjelp med 60 kronor och sedan till hans enka 120 kronor om året och till hvart och ett af barnen, till dess det fyllt

15 år, 60 kronor, dock att, der lifröntan till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga trehundra kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifröntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar. Tro herrarne, att en dylik arbetsgifvare kan stå ut med att betala sådana penningbelopp? Jag tror det icke, och följden blir ju, att någon annan måste betala — men hvem? Uti riksförsäkringsanstalten lär icke en sådan arbetsgifvare försäkra sina handtlangare.

Man vill här stifta en ny lag, hvarigenom sjelfhjelpsprincipen upphäfves och i stället en ny princip införes, nemligen att man ej skall sörja för sig sjelf, ty det är ju så, att den, som skall försäkras, icke sjelf skall betala premierna, utan andra skola göra det för honom. Man vill således göra en frivillig samvetssak till en tvungen lagparagraf. Det vill jag för min del icke vara med om.

En tredje sak att märka är, att tyngden af denna lag kommer att hvila på produktionen, och produktionen är vilkoret för vårt lands välfärd, emedan alla arbeta i produktionen och alla hafva sin förtjenst af densamma; derfor anser jag, att man bör akta sig för att till de redan allt för tunga skatterna och räntorna, som produktionen får betala, pålägga produktionsarbetet en *ny* börda. Man bör enligt min uppfattning i stället på allt sätt underlätta det produktiva arbetet och icke med nya skatter betunga produktionen, ty derigenom omintetgör man källorna till landets välstånd.

Dessa äro i största korthet de skäl, som göra, att jag, herr talman, måste yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande stycke yrkats: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) af herr *Benedicks*, att kammaren, med afslag å nämnda stycke, måtte uttala sin anslutning till principen om en riksförsäkringsanstalt för frivillig försäkring; 3:o) af herr *Lundberg*, att kammaren skulle afslå stycket och bifalla den af honom i ämnet väckta motionen; och 4:o) att stycket skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af stycket vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å ifrågavarande stycke, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § första stycket i särskilda utskottets förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande stycke.

*Lagförslag
angående ersättning
för skada till följd
af olycksfall
i arbete.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—56. .

På framställning af herr talmannen beslöts, att den fortsatta behandlingen af det föreliggande utlåtandet skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under dagen aflemnade kongl. propositionen.

Kammaren åtskildes kl. 3,49 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.